

הלכות חנוכה

לתלמידים

סימנים תר"ע - תרפ"ג

סיכום דברי שו"ע רמ"א

משנ"ב ונו"כ

גבעות עולם
תלמוד תורה גבעת זאב

כל הזכויות שמורות

©

מהדורת תשע"ט

להערות הארות וביקורת

יואל סטפנסקי 0533112410

הרב ישראל גואלמן
רב ומנ"צ קהילת "שערי חנוכה"
רמות א' - ירושלים
טל. 5861799 - 02

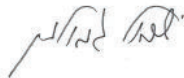
בס"ד, חודש כסלו, תשע"ח

מכתב ברכה

הנה הראני הרב יואל סטפנסקי שליט"א, מחשובי המחנכים בתלמוד תורה "שערי דעת", שבשכונתנו, חוברת נכבדה בהלכות חנוכה, והוא סיכום הלכות חנוכה ע"פ פסקי השלחן ערוך והמשנה ברורה, בסגנון, שפה ולשון ברורה לתלמידים, דבר דבור על אופניו, באופן שיהיה קל לתלמידים ללמוד ולשנן הלכות אלו.

עברתי על החוברת ועל עיקרי הדינים שבה, וראיתי שהדברים מסוכמים ומתמצתים בצורה מאירת עינים, ובטוב טעם ודעת, להלכה ולמעשה.

וע"כ ברכתי שיזכה הרב המחבר שחוברת זאת תעשה פירות משובחים, וצעירי הצאן ידעו הלכות חנוכה על בוריים, ושלא תצא תקלה מתחת ידו, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

7	הקדמה	מאי חנוכה
9	פרק א'	דברים האסורים והמותרים בחנוכה - סימן תרע
14	פרק ב'	סדר הדלקת נר חנוכה - סימן תרעא
22	פרק ג'	מקום הדלקת נר חנוכה - סימן תרעב
28	פרק ד'	הדלקה בבית הכנסת - סימן תרעג
31	פרק ה'	זמן הדלקת נר חנוכה - סימן תרעד
38	פרק ו'	שמנים ופתילות הכשרים לנר חנוכה - סימן תרעה
42	פרק ז'	איסור השתמשות בנר חנוכה - סימן תרעו
	פרק ח'	נרות הנוספים שצריך להדליק ודין נרות שהתערבו - סימן תרעא
45		
50	פרק ט'	הדלקה מנר לנר - סימן תרעד
54	פרק י'	הדלקה עושה מצוה - סימן תרעה
59	פרק י"א	המחויבים בנר חנוכה - סימן תרעו
63	פרק י"ב	ברכות ההדלקה - סימן תרעז
67	פרק י"ג	סדר הדלקת הנרות - סימן תרעז
71	פרק י"ד	דין אכסנאי - סימן תרעז
78	פרק ט"ו	דין נותר השמן שבנר - סימן תרעז
81	פרק ט"ז	הדלקת נרות בע"ש ובמוצ"ש - סימן תרעח
86	פרק י"ז	תפילות בחנוכה - סימן תרפג

הַקְדָּמָה

מאי חנוכה

א. גַּם חנוכה

כְּתַב הַרְמַב"ם* וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּבֵית שְׁנֵי, כְּשֶׁמְלֵכֵי יוֹן גָּזְרוּ גְזוּרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל וּבָטְלוּ דָתָם וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, וּפָשְׁטוּ יָדָם בְּמִמוֹנָם וּבְכַוְנֹתֵיהֶם, וּנְכַנְסוּ לְהִיכָל וּפְרָצוּ בוֹ פְרָצוֹת וְטָמְאוּ הַטְהָרוֹת, וְצָר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵיהֶם וּלְחִצּוֹם לַחֵץ גָּדוֹל, עַד שָׁרַחַם עֲלֵיהֶם אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ וְהוֹשִׁיעָם מִיָּדָם, וְהִצִּילָם וְגָבְרוּ בְּנֵי חֲשֻׁמוֹנָאֵי הַפְּהָנִים הַגְּדוֹלִים וְהַרְגוּם, וְהוֹשִׁיעוּ יִשְׂרָאֵל מִיָּדָם, וְהִצִּימֵדוּ מְלֶךְ מִן הַפְּהָנִים, וְחִזְרָה מַלְכוּת לְיִשְׂרָאֵל יָתֵר עַל מֵאֲתָיִם שָׁנִים עַד הַחֲרָבָן הַשְּׁנִי:

וּכְשֶׁגָּבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל אוֹיְבֵיהֶם וְאֲבָדוּם, בְּכ"ה בְּחֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ הָיָה, וְנִכְנְסוּ לְהִיכָל וְלֹא מָצְאוּ שָׁמֶן טְהוֹר בְּמִקְדָּשׁ אֶלָּא פֶּה אֶחָד, וְלֹא הָיָה בוֹ לְהַדְלִיק אֶלָּא יוֹם אֶחָד בְּלַבָּד, וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ נֵרוֹת הַמְעַרְכָּה שְׁמוֹנָה יָמִים, עַד שֶׁכָּתְשׁוּ זֵיתִים וְהוֹצִיאוּ שָׁמֶן טְהוֹר:

וּמִפְּנֵי זֶה, הִתְקִינוּ חֻקֵּימֵם שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר שֶׁיְהִי שְׁמוֹנֶת יָמִים הָאֵלוֹ שֶׁתְּחַלְתֵּן כ"ה בְּכֶסֶלֹ יְמֵי שְׁמִחָה וְהַלֵּל, וּמִדְּלִיקִין בְּהֵן הַנֵּרוֹת בְּעָרֵב עַל פְּתַחֵי הַבָּתִּים בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה מִשְׁמוֹנֶת הַלַּיְלוֹת לְהִרְאוֹת וּלְגַלוֹת הַנֵּס.

א. הלכות חנוכה פ"ג הל' א'-ג' והובא במ"ב ס"ק א'

ב. זה דעת הרמב"ם ולא פסק השו"ע להלכה ימי שמחה כפי שמבואר לקמן פרק א' סעיף ג'

וְיָמִים אֵלֶּי הֵן הַנִּקְרָאִין חֲנֻכָּה, וְהֵן אֲסוּרִין בְּהִסְפַּד וְתַעֲנִית כִּימֵי הַפּוּרִים. וְהַדְּלָקַת הַנְּרוֹת בְּהֵן מְצֻוָּה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים בְּקִרְיַאת הַמְּגִלָּה:

ב. שם חֲנֻכָּה

הַיָּמִים הָאֵלֶּי נִקְרָאִים בְּשֵׁם חֲנֻכָּה, מִלְּשׁוֹן חֲנוּ-כ"ה, שְׁבוּיֹם כ"ה חֲנוּ מֵאוֹיְבֵיהֶם.¹

ג. מ"ב ס"ק א'

פָּרָק א'

דְּבָרִים הָאֲסוּרִים וְהַמְּתָרִים בְּחֲנֻכָּה

סימן תרע

א. עֲשִׂית מְלָאכָה

יְמֵי חֲנֻכָּה מִתְרִין בְּעֲשִׂית מְלָאכָה.^ד

וְנוֹהֲגוֹת הַנָּשִׁים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה כָּל זְמַן שֶׁהַנְּרוֹת דּוֹלְקִים^ה
 [חֲצִי שָׁעָה], לְהַכִּיר שְׂאָסוּר לְהַנּוֹת מִהַנְּרוֹת.^ו

יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאָסוּר לָהֶן לְהַקֵּל בְּעֲשִׂית מְלָאכָה בְּזְמַן זֶה הוּאֵיל
 וְנִהְיֶה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה, כְּכֹל הַדְּבָרִים הַמְּתָרִים שֶׁנִּהְיֶה בָּהֶם
 אֲסוּר.^ז

אֵךְ בְּמִקּוֹם שֶׁנִּהְיֶה אֲסוּר מְלָאכָה כָּל הַיּוֹם, יֵשׁ לְמַחֲוֹת בְּיָדָם
 כִּי הַבְּטָלָה הִיא עֲבָרָה וְגַם מְבִיאָה לְיַדֵּי שְׁעִמּוּם^ח = שְׁגָעוֹן.^ט

יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁבָּהֶם אֵף הָאֲנָשִׁים מְחַמְרִים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה
 כָּל זְמַן שֶׁהַנְּרוֹת דּוֹלְקִים.^י

ד. סעיף א'

ה. סעיף א'

ו. מ"ב ס"ק ד'

ז. סעיף א' ומ"ב ס"ק ה'

ח. מ"ב ס"ק ה'

ט. רש"י כתובות נט:

י. מ"ב ס"ק ג'

ב. צדקה בחנוכה

נוהגין העניינים לסוכב על הפתחים בחנוכה^{יא}, ומרבים בצדקה בימי החנוכה, כי ימים אלו מסגלים לתקן בהם פגמי נפשו על ידי הצדקה^{יב}.

ג. סעודות בחנוכה

✽ דעת השלחן ערוך^{יג}, שהסעודות שאוכלים בחנוכה הן סעודת הרשות ואין בהן מצוה, כיון שקבעו את ימי החנוכה להודות ולהלל ולא למשתה ושמחה.

והטעם שלא קבעו לימי שמחה כמו בפורים, כיון שבפורים עקר הגזירה היתה על הגוף שהוא בטול המשתה והשמחה, ואפלו היו ממירים דתם לא היו המן ואחשורוש מקבלים אותם, וכשנצלו תקנו חז"ל להודות על ההצלה על ידי משתה ושמחה.

אבל אנטיכוס והיונים גזרו רק צרות ושמדות כדי להמיר דתם ולהשפיהם תורתם, ואם היו ישראל נכנעים לפניהם ומאמינים באמונת הגויים, היו מקבלים אותם, וכשהגביר הקב"ה את יד ישראל, קבעו חז"ל להודות על ההצלה בהלל והודאה, שהרי הם רצו למנע אותנו מלהלל ולהודות לה' יתברך ואנו מודים ומשפחים לו על שהיה לנו לאלקים ולא עזבנו מעבודתו^{יד}.

יא. מ"ב ס"ק א'

יב. קיצור שו"ע סי' קל"ט סעיף א'

יג. סעיף ב'

יד. מ"ב ס"ק ו'

✽ דַעַת הַרְמָ"א^{טו}, שְׁיִישׁ קֶצֶת מִצְוָה בְּרַבּוּי סְעוּדוֹת בְּחִנּוּכָה, בִּיּוֹן שָׁבַכ"ה בְּכֶסֶלּוֹ הֵיְתָה חֲנֻכַּת הַמְזֻבָּח, כַּמְבֹאָר בַּמְדָּרָשׁ דְּמִלְאֲכַת הַמְשָׁכֵן נִגְמָרָה בְּכ"ה בְּכֶסֶלּוֹ וְהִמְתִּין הַקַּב"ה בְּהַקְמַתּוֹ עַד חֲדָשׁ נִסָּן מִשׁוּם שָׁבוּ נוֹלַד יִצְחָק, וְאָמַר הַקַּב"ה עָלַי לְשָׁלֵם לְכֶסֶלּוֹ, וְשָׁלֵם לוֹ בְּחִנּוּכַת הַמְזֻבָּח וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בַּיּוֹם הַחֲשׂוֹמוֹנָאִים^{טז}.
וְאִם אוֹמְרִים זְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּאוֹתָן סְעוּדוֹת הֵיוּ [לְדַעַת הַרְמָ"א] סְעוּדוֹת מִצְוָה.

וְכֵן בְּכָל סְעוּדָה שְׂאִינָה סְעוּדַת הַרְשׁוּת לְגַמְרִי, כְּגוֹן נִשׂוּאֵי בַת תְּלָמִיד חָכָם לְעַם הָאָרֶץ, אִם אוֹמְרִים שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת הֵיוּ סְעוּדַת מִצְוָה.

וְכַתֵּב הַמַּהְרֵש"ל, שְׁבַכְלַ עֵת אִם עוֹשֶׂה סְעוּדָה לְתַת שְׁבַח וְהוֹדָאָה לַה' אוֹ לְפָרְסָם הַנֶּס אוֹ לְפָרְסוֹם מִצְוָה וְכוּדוּמָה הֵיוּ סְעוּדַת מִצְוָה^{יז}.

ד. מֵאֲכָלֵי גְבִינָה

יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁיִישׁ לְאָכֵל גְּבִינָה בְּחִנּוּכָה, לְפִי שֶׁהֵנֶס נַעֲשֶׂה בְּזָה"ל, שְׁיִהוּדִית בְּתוֹ שֶׁל יוֹחֲנָן כִּהֵן גְּדוֹל הָאֲכִילָה אֶת רֹאשׁ הַצּוֹרְרִים גְּבִינָה וּכְשֶׁצָּמָא הַשְּׁקֵתוֹ יֵין וְהִשְׁתַּכַּר, וְחִתְּכָה רֹאשׁוֹ וְהִבִּיאָה אוֹתוֹ לִירוּשָׁלַיִם וְכָרְאוֹת שֶׁר צָבָאָם כִּי אָבַד מִלְכָּם בְּרַחוּ הָאוֹיְבִים^{יח}.

טו. סעיף ב'

טז. מ"ב ס"ק ד'

יז. מ"ב ס"ק ד'

יח. רמ"א סעיף ב'

יט. מ"ב ס"ק י' וּקִיצוֹר שו"ע סי' קלט' סעיף ג'

ה. הספד בחנכה

אסור להספיד בחנכה, אבל חכם בפניו (דהינו בשעת ההלוגיה) – מתר להספידו.^כ

בערב חנכה מתר להספידו^{כא}, ויש פוסקים האוסרים^{כב}.

ביום שלאחר חנכה מתר להספיד לכלי עלמא^{כג}.

ו. תענית בחנכה

אסור להתענות בחנכה ואפלו תענית יום שמתו בו אביו או אמו (יאר ציט - יום השנה)^{כד}.

אם עבר והתענה צריך להתענות יום נוסף לאחר חנכה כדי לכפר על התענית שהתענה בחנכה^{כה}.

תענית חלום מתר להתענות בחנוכה כדי שיקרע גזר דינו, אף צריך להתענות יום לאחר חנכה כדי לכפר על התענית שהתענה בחנוכה^{כו}.

ז. תענית לפני ואחרי חנכה

בערב חנכה דעת השלחן ערוך שמתר להתענות, ודעת הב"ח והפרי חדש שאסור^{כז}.

כ. שו"ע סעיף ג'

כא. מ"ב סימן תרפו' ס"ק א'

כב. מ"ב ס"ק יב'

כג. מ"ב סימן תרפו' ס"ק א'

כד. רמ"א סעיף ג'

כה. מ"ב ס"ק י"א

כו. רמ"א, שו"ע סי' רפ"ח סעיף ד' סימן תקס"ח סעיף ה'

כז. שו"ע סי' תרפ"ו ומ"ב שם ס"ק א'

יש הנוהגים להתענות בערב חנכה במקום תענית ערב ראש חודש שחל בחנכה שאסור להתענות בו, ומי שנוהג כן יכול להמשיך במנהגו, אך לכתחלה לא יעשה כן, וכל שכן שאסור לקבץ ביום זה תענית צבורי^כ.

ביום שלאחר חנכה מתר להתענות, אך אין לקבץ בו תענית צבורי^{כט}.

ח. אבלות ואינינות בחנכה

אבלים נוהגים בחנכה מנהגי אבלות, ואפלו דברים שבפירוקהסא כגון ישיבה על הקרקע.

מי שמת לו אחד משבעה קרובים, כל יום המיתה נקרא אוגן ופטור מפל המצוות ואף ממצוות גר חנכה, אבל ידליק בלא ברכה כדי לפרסם הנס. ואם יש לו אשה תדליק אשתו, ונחלקו הפוסקים אם יענה אמן או לא^ל.

ט. תפלת האבל בחנכה

אבל בתוך י"ב חודש על אביו ואמו ובתוך ל' יום על שאר קרובים, יכול להתפלל בחנכה לפני העמוד בשליח צבור בתפלות מנחה ומעריב, אבל לא בשחרית, שיש בה הלל^{לא} [שהלל צריך לאמרו בשמחה].

כח. מ"ב סי' תרפ"ו ס"ק א'

כט. מ"ב שם

ל. רמ"א סעיף ג'

לא. מ"ב סי' תרפג' ס"ק א' וסי' תרעא' ס"ק מד'

פָּרָק ב'

סֵדֵר הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעא

א. להזהר בְּנֵר חֲנֻכָּה

צָרִיף לְהַקְפִּיד מְאֹד בְּמַצּוֹת נֵר חֲנֻכָּה^ל. וְאָמְרוּ חַז"ל כִּי כָּל הַזְּהִיר בְּנֵר חֲנֻכָּה זֹכָה לְבָנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר", עַל יְדֵי נֵר שֶׁל מִצְוָה דִּהְיֵנוּ שֶׁבֵּת וְחֲנֻכָּה, זֹכָה לְאֹר תוֹרָה, שִׁיְהִי בְּנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים^ל.

מִי שֶׁאֵין לוֹ כֶּסֶף לְקַנּוֹת נֵר חֲנֻכָּה, מְחַיְבִים גִּבְּאֵי צְדָקָה לְתַת לוֹ מַעוֹת עֲבוּר זֶה, אֲבָל אֵין מְחַיְבִים יוֹתֵר מִנֵּר אֶחָד לְכָל לַיְלָה, שֶׁזֶּהוּ הַחַיִּיב מֵעַקֵּר הַדִּין^ל, וְכַמְבָּאֵר לְהַלֵּן בְּסֵעִיף ד'.

אִם גִּבְּאֵי הַצְּדָקָה לֹא נִתְּנוּ לוֹ גֵּרוֹת חֲנֻכָּה, מְחַיְבֵי הַעֲנִי מִשׁוּם חוֹבַת פְּרוֹסוּמֵי נְסָא לְשָׂאל עַל הַפְּתָחִים אוֹ לְמַכֵּר כְּסוּתוֹ אוֹ לְהַשְׁפִּיר עֲצָמוֹ לְעַבּוּדָה, בְּשֶׁבִיל שִׁיְהִי לוֹ מְמוֹן לְקַנּוֹת נֵר אֶחָד לְכָל לַיְלָה^ל.

לב. סעיף א'

לג. מ"ב ס"ק א'

לד. ביאור הלכה ד"ה ואפילו עני

לה. סעיף א' ובמ"ב ס"ק ב' ג'

ב. כִּמָּה גֵרוֹת מְדֻלְקִים בְּכָל בַּיִת

מִבְּאֵר בְּגִמְרָא^{לו} שֵׁשׁ שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת בְּקִיּוֹם מְצוֹת גֵר חֲנֻכָּה:

✽ עֶקֶר הַדִּין: הַמְצֻנָה הִיא גֵר אִישׁ וּבֵיתוֹ, דְּהִינּוּ שָׁכַל בְּעַל בַּיִת מְדֻלֵּק גֵר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה, וְכָל בְּנֵי הַבַּיִת יוֹצְאִים יְדֵי חוּבָה בְּהַדְלָקָה זו.
וּבְנֵי הַבַּיִת הִינּוּ אֶפִּילוּ בְּנֵי הַגְּדוּלִים וּמְשֻׁרְתִים הַסְּמוּכִים עַל שְׁלֹחַנּוֹ בְּקִבְעוֹת^{לז}.

✽ הַמְהַדְרִין: גֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, שָׁכַל אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת מְדֻלֵּק גֵר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה.

✽ הַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין: הַמְהַדְרִים יוֹתֵר, מְדֻלְקִים יוֹתֵר מִגֵּר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה, וְנִחְלְקוּ בַּיִת שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּמִנְיַן הַגְּרוֹת שֶׁמְדֻלְקִים הַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין בְּכָל לַיְלָה.

וְנִפְסַק לְהַלְכָה כְּבֵית הַלֵּל שֶׁמְדֻלֵּק בְּכָל לַיְלָה כְּפִי מִנְיַן הַיָּמִים, דְּהִינּוּ שְׁבַלְיָה הִרְאָשׁוֹן מְדֻלֵּק גֵר אֶחָד, בְּלַיְלָה הַשְּׁנִי שְׁנֵי גֵרוֹת, וְכֵן בְּשָׂאֵר הַלַּיְלוֹת עַד שְׁבַלְיָה הָאַחֲרוֹן יְדֻלֵּק שְׁמוֹנֵה גֵרוֹת.

בְּטַעֲמָם שֶׁל בַּיִת הַלֵּל נִחְלְקוּ בְּגִמְרָא אִם הוּא כְּנֶגֶד הַיָּמִים הַיּוֹצְאִים, דְּהִינּוּ שְׁבַכָּל לַיְלָה מְדֻלְקִים גֵרוֹת כְּמִסְפַּר יָמֵי הַחֲנֻכָּה כְּדֵי שִׁהְיֶיהָ נֶכֶר שֶׁהִנֵּס הַמְשִׁיף שְׁמוֹנֵה יָמִים, אוֹ שֶׁהִטְעַם הוּא מְשׁוּם שֶׁמְעַלִּין בְּקִדְשׁ, וְלִכֵּן מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בְּמִנְיַן הַגְּרוֹת.

לו. שבת כא: והובא בביאור הלכה ד"ה בלילה

לז. מ"ב ס"ק ח'

מבאר מתוך דברי הפוסקים דעת השלחן ערוך דעקר הטעם כדעה הראשונה שהוא כנגד הימים היוצאים, ודעת הרמ"א דעקר הטעם כדעה השנייה שמעלין בקדש^{לח}.

ג. מי מבני הבית מדליק

נחלקו הפוסקים בדין המהדרין מן המהדרין, מי מדליק: דעת השלחן ערוך – וכן נוהגים הספרדים – שרק בעל הבית מדליק ומוסיף והולך עד שמגיע ביום השמיני לשמונה נרות^{לט}, ושאר בני הבית (אפלו בניו הגדולים ומשרתיו הסמוכים על שלחנו בקביעות הנחשבים מבני ביתו) נגזרים אחר בעל הבית^מ. והטעם, משום שאם כל אחד מבני הבית מדליק, אין תוספת הנרות ביום השני נפרת, שהרי יתכן שתוספת הנרות היא של אחרים מבני הבית, ולא יהיה נפר ההדור^{מא}.

דעת הרמ"א – וכן נוהגים האשכנזים – שכל אחד מבני הבית מוסיף ומדליק בכל יום עד שמגיע כל אחד מבני הבית ביום השמיני לשמונה נרות. חוץ מאשתו, שאינה מדליקה לעצמה, כיון שאשתו כגופו^{מב}. ואף הנערות אינן מדליקות לעצמן כיון שהנשים היו טפלות לאנשים בגס^{מג}.

לח. עפ"י ביאור הגר"א ס"ק ד' וביאור הלכה ד"ה לא ידליקו.

לט. סעיף א'

מ. מ"ב ס"ק ח'

מא. ביאור הלכה ד"ה לא ידליקו

מב. מ"ב ס"ק ט'

מג. מ"ב ס' תרע"ה ס"ק ט' ועי' בעולת שמואל באורך דבריו

לדעה זו צריך לזהר שכל אחד מבני הבית יניח את הנרות במקום אחר, כדי שיהא נפר כמה גרות מדליק כל אחד מבני הבית^{מד}.

ד. מי שאין לו די כסף להדר במצוה פדינה

מי שאין לו די כסף להיות מהמהדרין או מהמהדרין מן המהדרין, ידליק בעקר הדין גר אחד בכל יום עבור כל בני הבית^{מז}.

מי שיש לו תשעה נרות, ידליק בכל לילה גר אחד, ובלילה השני ידליק שני נרות^{מז}.

מי שיש לו עשרה נרות, ידליק בכל לילה גר אחד, ובלילה השני ידליק שני נרות, אבל בלילה השלישי לא ידליק שני נרות אלא רק גר אחד^{מז}.

מי שאין לו מספיק שמן לכל הנרות שידלקו בשעור, יתן באחד הנרות שמן בשעור, והשאר יחלק בין בלם, בין שאם יתן לכלם בשעור שנה לא יצא אפלו את עקר הדין, שהרי לא יהיה שם אפלו גר אחד שבו שמן בשעור^{מז}.

אם יש לו שמן בצמצום לשמונת הלילות במהדרין מן המהדרין, ולחברו אין שמן כלל, הדין תלוי: אם חברו הוא מבני ביתו,

מד. סעיף א'

מה. מ"ב ס"ק ד'

מו. מ"ב ס"ק ה'

מז. שם, ועיי' בחיי אדם כלל קנ"ד סעיף כ"ה שהטעם כיון שאם ידליק ב' נרות לא יקיים לא עיקר הדין ולא מהדרין.

מח. מ"ב ס"ק ו'

יְדַלִּיק הוּא בְּשֵׁמֶן פְּמֵהֲדָרִין מִן הַמְּהֲדָרִין וְחִבְרוּ לֹא יְדַלִּיק כָּלֵל שְׁהָרִי מַעֲקָר הַדִּין הוּא יוֹצֵא בְּהַדְלָקָת בַּעַל הַבַּיִת. אִךְ אִם אֵין חִבְרוּ מִבְּנֵי בֵיתוֹ, יִתֵּן לְחִבְרוּ חֶלֶק מִהַשֶּׁמֶן וְשֹׁנֵיהֶם יְדַלִּיקוּ רַק כְּפִי עֵקֶר הַדִּין, גַּר אֶחָד לְכָל לַיְלָה, וְכֵךְ יֵצְאוּ שְׁנֵיהֶם יְדֵי חוֹבָה^{מט}.

ה. אֵין לוֹ מִסְפִּיק כֶּסֶף לְשֵׁמֶן זַיִת

אִם הַשֶּׁמֶן הוּא בְּיָקָר וְאֵין יְכוּל לְהַדְלִיק בְּשֵׁמֶן זַיִת פְּמֵהֲדָרִין מִן הַמְּהֲדָרִין שְׂמוּסִיף וְהוֹלֵךְ בְּכָל לַיְלָה, עָדִיף שְׁיִדְלִיק בְּגֵרוֹת שְׁעוּה וּיְקִים הַמְצוּה פְּמֵהֲדָרִין מִן הַמְּהֲדָרִין, מִשְׁיִדְלִיק בְּשֵׁמֶן זַיִת וּיְקִים רַק אֶת עֵקֶר הַדִּין^י.

וְכָל זֶה בְּשֵׁאֵר הַלְּיָלוֹת אֲבָל בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן, שָׁבוּ בְּלֹאוֹ הַכִּי מְדַלִּיקִים רַק גַּר אֶחָד, יֵשׁ לְהַדְלִיק בְּשֵׁמֶן זַיִת אִךְ שֶׁהוּא בְּיָקָר, וְאִךְ שְׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יוּכַל לְנַהֵג בְּשֵׁאֵר הַיָּמִים פְּמֵהֲדָרִין מִן הַמְּהֲדָרִין. שָׁבֵן, חִבְיָבָה מְצוּה בְּשַׁעֲתָהּ, וְאֵין דּוֹחִים מְצוּה בְּשַׁעֲתָהּ כְּדֵי לְקַים מְצוּה מִן הַמְּבַחֵר בְּזִמָּן אַחֲרָיָה^{נא}.

ו. גַּר שְׁיֵשׁ לוֹ ב' פִּיּוֹת

גַּר (הַכְּלִי שְׂמַחֲזִיק אֶת הַשֶּׁמֶן) שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי פִּיּוֹת (פְּתָחִים לְפְתָלוֹת), אִךְ עַל פִּי שֶׁהַפְּתִילוֹת מְחַבְּרוֹת בְּתוֹךְ הַכּוֹס, אִם נִכָּר מִבְּחוּץ שְׁיֵשׁ שְׁתֵּי פִּיּוֹת הָרִי זֶה נִחְשָׁב כְּשֹׁנֵי גֵרוֹת^{נב}.

מט. שם

נ. מ"ב ס"ק ד'

נא. שעה"צ ס"ק ח'

נב. סעי' ד' ועי' ס"ק י"א

ומועיל לשני נרות אף לשני בני אדם המדליקין, כגון שני בני אדם הנוהגים כמהדרין (שכל אחד מבני הבית מדליק נר אחד) יכולים להשתמש בנר זה לשני בני אדם.

אף כתב המגן אברהם שלפי מה שהכריע הרמ"א לעיל (סעיף ג'), שהמהדרין מן המהדרין נוהגים שכל אחד מבני הבית מדליק ומניח את גרוחיו במקום מיוחד, אין יכולים שני בני אדם להדליק בזה, אלא אדם אחד^{נג}.

בלילה הראשון - שאין שיף בו הטעם שיבואו לטעות ויחשבו שהנרות הנוספים הם של אדם אחד, שהרי מדליקין רק נר אחד, דעת המגן אברהם שלא ידליקו שני בני אדם, דלא פלוג רבנן, ודעת האליהו רבה שאפשר להדליק, וזהכרעה שבמקום הדחק אפשר להקל^{נד}.

ז. נר שיש לו ח' פיות

מנורה שיש לה שמונה פיות, שנכר ההבדל בין הנרות, מתר אף לדעת הרמ"א להדליק בה שני בני אדם זה בקצה זה וזה בקצה זה, כיון שנכר שהדליקו את הנרות שני אנשים, שהרי אם הייה מדליק בזה אדם אחד הייה מדליק לפי הסדר נר אחד סמוך לחברו^{נה}.

נג. מ"ה ס"ק י"ד

נד. שעה"צ ס"ק ט"ז

נה. מ"ב ס"ק יב'

ח. שלא להדליק הנרות כמדורה

תקנו חז"ל להדליק נרות חנכה זכרון לגם שהיה במקדש, ולכן אין להדליק הנרות באפן שיראה כמדורה^נ, ויש כמה דינים היוצאים מזה כדלהלן:

✽ מלא קערה שמן והכניס בה פתילות, אם כפה כלי על כל פתילה ופתילה מועילה כל פתילה לגר אחד, אבל אם לא כפה כלי לא יצא דהוי כמדורה משום שהשלהבות מתחברות^נ.
הדליק ואחר כך כפה כפה כלי לא יצא, דהדלקה עושה מצוה כמבאר לקמן פרק י', ואם לא היה ראוי בשעת ההדלקה להדליק באפן זה, אי אפשר לתקנו אחר כך^נ.

✽ יש להזהר שלא להדליק את הנרות בעגול כיון שנגאח כמדורה^נ, וגם אין כדאי להדליק בשורה שאינה שנה - אחד נכנס ואחד יוצא - כדי שלא יבואו לעשותו בעגול^ס.
בפמוטות העשויים קנים קנים ויש בהם רוח אצבע ביניהם וכל קנה מבדל מחברו מתר להדליק אפלו בעגול^ס, ומכל מקום אינו מהדר כל כך^ס.

נו. עפי' הלבוש סעי' ד'

נז. סעי' ד'

נח. מ"ב ס"ק יג'

נט. רמ"א סעי' ד'

ס. מ"ב ס"ק טו'

סא. רמ"א סעי' ד'

סב. ביה"ל ד"ה ומותר

❁ יש להזהר כשמדליק בגרות שעוה שלא ידביקם יחדו מפני
 שנראה כמדורה^{סג}, אבל בנר של שבת ויום טוב מצוה לעשותם
 ברוכים זכר לזכור ושמור^{סד} ולהדליקם.
 ומכל מקום צריך להזהר אפלו בגרות שבת ויום טוב שלא
 לקרב הגרות לאחר שהדליקם ולדבקם יחדו משום שעל ידי
 זה מתחממים ונופלים ואינו מקיים המצוה^{סה}.

סג. רמ"א סעי' ד'

סד. סי' רס"ג ומ"ב ס"ק ה'

סה. ביה"ל ד"ה אפילו

פָּרָק ג'

מְקוֹם הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעא

א. מְקוֹם הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת

גַּר חֲנֻכָּה מְנִיחוּ מִחוּץ לְפֶתַח הַבַּיִת הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים מִשּׁוּם שְׁעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ פְּרָסוּם הַנִּסִּי^{טו}, וְאִם יֵשׁ חֲצָר לַפְּנֵי הַבַּיִת וְאִין הַבַּיִת פְּתוּחַ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, מְנִיחוּ בְּפֶתַח הַחֲצָר הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים^{טז}, וְלֹא בְּפֶתַח הַבַּיִת הַפּוֹנֶה לְחֲצָר^{טז}.

מִצְוָה לְהַנִּיחַ הַנְּרוֹת בְּטַפַּח הַסְּמוּדָּה לְפֶתַח^{טז}, כִּינּוֹן שְׂאֵם יִרְחִיקֵם יוֹתֵר מִטַּפַּח, אֵינּוּ נִכְרָ שְׁבַעַל הַבַּיִת הַנִּיחֵם שָׁם^{טז}.

יְנִיחֵם מִצַּד שְׂמֹאל שֶׁל הַפֶּתַח כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְזוּזָה מִיָּמִין וְגַר חֲנֻכָּה מְשֹׂמֵאל וְיִהְיֶה מְסוּבָּב בְּמִצְוֹת^{טז}.

כְּדֵי עֵבֶד אִם הַנִּיחֵם בִּימִין הַפֶּתַח יֵצֵא^{טז}.

אִם מְנִיחַ אֶת הַנְּרוֹת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח, יְנִיחֵם בְּצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַפֶּתַח^{טז}, וּמְשִׁמְעוֹת הַשְּׁלֶחַן עָרוּךְ שְׂיִכּוֹל לְהַנִּיחֵם מֵאֲמָצַע הַפֶּתַח

טו. מ"ב ס"ק כא'

טז. סעיף ה'

סח. ביאור הלכה ד"ה פתח החצר

טט. סעיף ז'

ע. מ"ב ס"ק לא'

עא. מ"ב ס"ק לג'

עב. שם

עג. סעיף ז'

לְצַד שְׂמַאל בְּכָל מְקוֹם, וְדַעַת הַט"ז שְׁיִנְיָחָם בְּקֶצֶה הַשְּׂמַאלִי סְמוּךְ לַכֶּתֶל^{עד.}.

אם אין מזוזה בפתח יניח הנרות בצד ימין של הפתח^{עז.}, והטעם:

1. דְּבַקְל דְּבַר מְצוּהָ יָמִין עָדִיף.
2. שְׂיִישׁ בְּזוּה יוֹתֵר פְּרָסוּם הַגָּס, כִּיּוֹן שְׂכַשְׁוֹנְכָנְסִים לַבֵּית מְצוּי שְׂפוּנִים לְיָמִין וְרוּאִים אֶת הַנְּרוֹת יוֹתֵר^{עז.}.

ב. אינו יכול להדליק בפתח

הַדָּר בְּעֲלֵיָהּ שְׂאִין לוֹ פֶּתַח פְּתוּחַ לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים אֶלָּא נִכְנָסִים דְּרָף הַבֵּית, מְדֻלֵּק בְּחִלוּן הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּים.

בְּשַׁעַת הַסַּכָּנָה, שְׂאִין יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּאִפְסָן שְׂיָרְאוּ אֶת הַנְּרוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, מְנִיחָם עַל שְׁלַחְנוֹ^{עז.}.

ג. מקום ההדלקה כשמדליקים בתוך הבית

בְּזִמְנֵן שְׂמֵדְלִיקִין בְּתוֹךְ הַבֵּית, שְׂאִין הַהִכָּר לְבַגֵּי רִשּׁוֹת הַרְבִּים אֶלָּא לְבַגֵּי הַבֵּית, מַעֲקָר הַדִּין אֵין צְרִיף לְהַדְלִיק סְמוּךְ לַפֶּתַח^{עז.}, וּמְכַל מְקוֹם הַמְנַהֵג לְהַדְלִיק בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לַפֶּתַח מִבְּפָנִים כְּדִי שְׂיִהָא מְסוּכָב בְּמַצּוֹת^{עז.}.

אם יש בביתו כמה מבגני הבית שמדליקים (כשיטת הרמ"א במהדריין מן המהדריין לעיל פֶּרֶק ב' סעיף ג'), עָדִיף שְׂכַל אָחָד

עד. מ"ב ס"ק לו'

עז. סעיף ד'

עז. מ"ב ס"ק לד'

עז. סעיף ה'

עז. רמ"א סעיף ז'

עט. מ"ב ס"ק לז'

יְדַלִּיק גִּירוֹתָיו בְּמָקוֹם אַחֵר כְּדִי שֶׁיְהֵא נֶכֶר כַּמָּה מִדְּלִיקִין, וְלֹא יְדַלִּיקוּ בְּלֶם בְּמָקוֹם אֶחָד סְמוּךְ לַפֶּתַח.^{פ.}

וְאִם יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּתוֹךְ הַבַּיִת וַיֵּרְאוּ הַגֵּרוֹת מַחוּץ לַבַּיִת דָּרָךְ הַחֲלוֹן בְּאִפְסוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה חֲשֵׁשׁ סַכָּנָה, יְדַלִּיק שָׁם וְזֶה עֲדִיף מִלְּהַדְלִיק סְמוּךְ לַפֶּתַח.^{פא.}

ד. גְּבֵהַ הַגֵּרוֹת

כְּשֶׁמְנִיחַ אֶת הַגֵּרוֹת סְמוּךְ לַפֶּתַח נִיחָם לְמַעַלָּה מִשְׁלוֹשָׁה טְפָחִים מִהַקְּרָע^{פב.}, מִשּׁוּם דְּלִמְטָה מִשְׁלוֹשָׁה טְפָחִים בְּאֵלוֹ הַנִּיחָם עַל הַקְּרָע מִמָּשׁ, וְאִין נֶכֶר שֶׁבַעַל הַבַּיִת הַנִּיחָם שָׁם^{פג.}, דִּיהִינוּ שְׁנִירָאָה שֶׁהַנִּיחָם לְשַׁעָה וְלֹא לְשֵׁם מִצְוָה^{פד.}.

וּמִצְוָה לְכַתְּחֵלָה שֶׁיִּנְיַח הַגֵּרוֹת לְמַטָּה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים^{פה.}, שֶׁבְּזֶה יֵשׁ יוֹתֵר פְּרָסוּם הַגָּס שֶׁהֵם לְמִצְוָה, שֶׁהָרִי אֵילוֹ הִזָּה מְנִיחָם לְאוֹר לֹא הִזָּה מְנִיחָם לְמַטָּה כָּל כֵּן^{פו.}. אִם הַנִּיחָם לְמַעַלָּה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ לְמַטָּה מִשְׁלוֹשָׁה טְפָחִים יֵצֵא^{פז.}.

כְּשֶׁמְדַלִּיק בְּתוֹךְ הַבַּיִת, לְדַעַת הַמְּרַדְכֵי אֵין לְהַקְפִּיד כָּל כֵּן עַל מָקוֹם גְּבֵהַ הַגֵּרוֹת. מִדְּבָרֵי הַטּוֹר מִשְׁמַע שֶׁאַף בְּתוֹךְ הַבַּיִת יְדַלִּיק בְּגֵבֵהַ בֵּין שְׁלוֹשָׁה לְעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְהַכְרַעַת הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה

פ. רמ"א סעיף ז'

פא. מ"ב ס"ק לח'

פב. סעיף ו'

פג. מ"ב ס"ק כו'

פד. לבוש

פה. סעיף ו'

פו. מ"ב ס"ק כז'

פז. סעיף ו' ומ"ב ס"ק כו'

לְהַחֲמִיר כְּהַטּוֹר שְׂאֵף בְּתוֹךְ הַבַּיִת יִנִּיחַם בֵּין שְׁלוֹשָׁה לְעֶשְׂרֵה טְפָחִים.^פ

ה. גִּבְהַ הַנְּרוֹת כְּשֶׁדָּר בַּעֲלֵיהָ

אם דר בעליה, שִׁכְבָּר נִתְבָּאָר לְעֵיל (סעיף ב') שֶׁמְדָלִיק בַּחֲלוֹן הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אִם יָכוֹל לְהַדְלִיק בַּחֲלוֹן שֶׁהוּא פָּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים מִקְרָקְעִית הַעֲלִיָּה יְדָלִיק שָׁם, וְאִם אֵין לוֹ חֲלוֹן הַפּוֹנֶה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים שֶׁהוּא פָּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים יְדָלִיק בַּחֲלוֹן אֲפֹלוּ לְמַעַלָּה מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים (וְזֶה עֲדִיף מִלְּהַדְלִיק בְּפָחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים וְלֹא יִרְאוּהוּ בְּגֵי רִשּׁוֹת הָרַבִּים^ט).

ו. לְמַעַלָּה מִכ' אֵמָה

בֵּין אִם מְדָלִיק בְּפָנִים וּבֵין אִם מְדָלִיק בַּחוּץ אֵין לְהַנִּיחַ הַנְּרוֹת לְמַעַלָּה מֵעֶשְׂרִים אֵמָה, מִשּׁוּם דִּלֹּא שְׁלֵטָא בִּיה עֵינָא, וְאִם הַדָּלִיק שָׁם לֹא יֵצֵא^ז, וְצָרִיף לְכַבּוֹתָם וּלְהַדְלִיק לְמַטָּה מֵעֶשְׂרִים אֵמָה וּלְכַבֵּרָה שׁוּב. וְלֹא יוֹעִיל רַק לְהוֹרִידָם לְמַטָּה מֵעֶשְׂרִים אֵמָה, בֵּינָן שֶׁהַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מַצּוּה הָרִי לֹא קָיָם כָּלֵל הַמַּצּוּה לְמַעַלָּה מֵעֶשְׂרִים אֵמָה^ח.

הַדָּלִיק לְמַטָּה מֵעֶשְׂרִים אֵמָה וְהַעֲבִירָם לְמָקוֹם אַחַר שְׁנַם הוּא לְמַטָּה מֵעֶשְׂרִים אֵמָה יֵצֵא, בֵּינָן שֶׁשְׁנֵי הַמָּקוֹמוֹת כְּשֶׁרִים^ט (וְעֵין

פח. מ"ב ס"ק כז'

פט. שם, ועי' שעה"צ ס"ק ל'

צ. סעיף ו' ומ"ב ס"ק כח'

צא. רמ"א סעיף ו' ומ"ב כט'

צב. מ"ב ס"ק ל'

לְקַמֵּן פָּרֵק י' סְעִיף ט' י' בְּדִין אִם מִתֵּר לְהַחְזִיק הַגְּרוֹת כְּשֶׁהֵם
דוֹלְקִים).

כָּתַב הַפְּרִי מְגִדִים, שְׁבַגְרוֹת אֲרָכִים אִף אִם הֵם מִתְחִילִים לְמַטָּה
מַעֲשָׂרִים אֲמָה, אִם הִלְהֵבָה הִיא לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרִים אֲמָה פְּסוּל^{צג}.

ז. הַדְּלָקָה מִפְּנֵי הַחֹשֶׁד

חָצַר אוֹ בֵּית שֵׁשׁ לָהֶם שְׁנֵי פִתְחִים מִשְׁנֵי צְדָדִים, צָרִיף לְהַדְּלִיק
בְּשִׁנְיָהֶם, מִפְּנֵי הַחֹשֶׁד שֶׁיִּרְאוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁאֵינֻּם מְדַלִּיק גְּרוֹת
בְּפֶתַח וְהֵם יוֹדְעִים שֵׁשׁ לוֹ פֶּתַח אַחֵר, וְאִזּוּ יֵאמְרוּ מִכֵּיּוֹן שָׁלֹא
הִדְּלִיק בְּפֶתַח אֶחָד כִּנְרָאָה לֹא הִדְּלִיק אִף בְּפֶתַח הַשְּׁנֵי^{צד}.

וּמִבְּרִיף רַק כְּשֶׁמְדַלִּיק בְּפֶתַח אֶחָד, וּבְפֶתַח הַשְּׁנֵי יְדַלִּיק בְּלֹא
בְּרִכָּה^{צה}, וְאִם לֹא בְּרִיף כְּשֶׁהִדְּלִיק בְּפֶתַח הָרֵאשׁוֹן יָכוֹל לְבָרֵךְ
כְּשֶׁמְדַלִּיק בְּפֶתַח הַשְּׁנֵי^{צו}.

ח. ב' פִּתְחִים מְרוּחַ אַחַת

אִם שְׁנֵי פִתְחֵי הַחֹצֵר אוֹ הַבַּיִת הֵם מְרוּחַ אַחַת (צַד אֶחָד) מִסְּפִיק
לְהַדְּלִיק בְּפֶתַח אֶחָד, כֵּיּוֹן שֶׁבְּנֵי הָעִיר יוֹדְעִים שֶׁשְׁנֵי הַפִּתְחִים
שֵׁיכִים לְאֶדָם אֶחָד, וְרוֹאִים שֶׁהִדְּלִיק כְּבָר בְּפֶתַח אֶחָד^{צו}, וְאִין
צָרִיף לְחַשֵּׁשׁ שֶׁיִּכּוּאוּ אֲנָשִׁים מֵעִיר אַחֶרֶת שֶׁאֵינָם מְכִירִים אֶת

צג. שעה"צ ס"ק לג'

צד. סעיף ה' ומ"ב ס"ק נא'

צה. רמ"א סעיף ח'

צו. שערי תשובה ס"ק יד'

צז. סעיף ח' ומ"ב ס"ק נד'

בעל הבית ויחשבו שהבית הוא של שני בני אדם ואחד מהם לא הדליק, כיון שבלילה אין מצויין אנשים זרים ברחובות^{צח}.

ט. ב' בתים המחברים

אדם הדר בשני בתים המחברים או שדר בבית אחד המחלק לשתי דירות, אף אם שני פתחי הבית הם מרוח אחת, צריך להדליק בשני הפתחים, כיון שאנשי העיר היודעים שהם שני בתים יתכן שאינם יודעים שדר אדם אחד בשני הבתים. ואם ידליק גרות רק בפתח אחד, יבואו לחשד שבפתח השני דר אדם אחר שלא הדליק.

ויש המקלין להדליק בפתח אחד, אם שתי הדירות שיכות לאדם אחד ואדם אחד דר בהן (כיון שבני העיר יודעים ששיכות לאדם אחד אין חשד)^{צט}.

י. הדלקה מפני החשד בזמן שמדליקין בפנים

בזמן שמדליקין בתוך הבית באפן שאין הכר כלל לבני רשות הרבים, אין צריך להדליק במקום נוסף מפני החשד, שהרי אין חוששים לחשד בני רשות הרבים ואילו בני הבית יודעים מי דר בכל פתח ושהדליק גרות (בפנים)^פ.

צח. שעה"צ ס"ק נח

צט. מ"ב ס"ק נג

ק. מ"ב ס"ק נ"ד

פָּרָק ד'

הַדְּלָקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת

סימן תרעא

א. הַדְּלָקַת גְּרוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת^{אפ}

נְהַגוּ לְהַדְּלִיק גְּרוֹת חֲנֻכָּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִשּׁוּם שֵׁישׁ בְּזָה פְּרוֹסוּמֵי נֶסֶף לְאִנְשֵׁי בֵּית הַכְּנֶסֶת.^{בפ}

וּמְבָרְכִים עַל הַהַדְּלָקָה שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּהַדְּלָקָה זֶה חַיִּיב מִעֲקֶר הַדִּין, מְכַל מְקוֹם מְצִינּוֹ שְׂמֵבְרָכִים עַל דְּבָר שֶׁהוּא רֵק מִצַּד מְנַהֵג, כְּגוֹן הַלֵּל בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ.

הַמְדְּלִיק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, חוֹזֵר וּמְדְלִיק בְּבֵיתוֹ וּמְבָרֵךְ שֶׁם "לְהַדְּלִיק" וְ"שֶׁעֲשֶׂה נְסִים", אֲבָל "שֶׁהִתְיַנּוֹ" בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן מְבָרֵךְ רֵק אִם מוֹצֵיא בְּהַדְּלָקָה אֶת אִשְׁתּוֹ וּבְגִי בֵּיתוֹ.^{גפ}

ב. מְקוֹם הַנְּחִת הַגְּרוֹת

נוֹהֲגִים בְּהַדְּלָקַת הַגְּרוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לַעֲשׂוֹת זִכָּר לְמַנּוֹרָה שֶׁהִיָּתָה בְּמִקְדָּשׁ, וּלְפִי שֶׁהַמְנוֹרָה הִיָּתָה בְּדָרוֹם לְכֵן יִנַּחֵם בְּכֹתֵל דָּרוֹם אוֹ עַל שְׁלֶחָן הָעוֹמֵד בְּצַד דָּרוֹם, וַיִּסְדְּרֵם מִמְּזֻרַח לְמַעְרָב (וַיִּתְחִיל לְהַדְּלִיק מִצַּד יְמִין הַסְּמוּךְ לְאַרְוֶן הַקֶּדֶשׁ, וְעַיִן לְקַמֵּן פָּרָק י"ג).^{דפ}

קא. סודר על פי הביאור "ל ד"ה ובבית הכנסת

קב. סעיף ז'

קג. רמ"א סעיף ז' ומ"ב ס"ק מה'

קד. סעיף ז' ומ"ב ס"ק מ' מד'

וַיֵּשׁ שְׂסָבְרוּ שְׁנוֹרוֹת הַמְּנוֹרָה שֶׁבַמְקַדָּשׁ הָיוּ עוֹמְדִין מִצָּפוֹן לְדָרוֹם, וְלָכֵן גַּם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת יִסְדְּרוּם מִצָּפוֹן לְדָרוֹם, וְאֵין לְמַחֹת בְּיַד הַנוֹהָגִים כֵּן שְׂיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שְׂיִסְמְכוּ^ק.

בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מְנִיחִים אֶת הַנְּרוֹת בְּמָקוֹם גְּבוּהָ כְּדֵי שְׂיִרְאוּ אוֹתָם וַיְהִי פְּרָסוּמִי נִסָּא^ק.

ג. זְמַן הַהֲדָלָקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת

בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מְדַלִּיקִים בֵּין מְנַחָה לְמַעְרִיב^ק, וְגַם הַנוֹהָגִים לְהַדְלִיק בְּבֵיתָם לְאַחַר מַעְרִיב, מְפָל מְקוֹם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת יְדַלִּיקוּ לְפָנֵי מַעְרִיב, וְהַטְעָם: 1. שְׂאֵז הַצָּבוּר מְקַבֵּץ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וַיֵּשׁ פְּרָסוּמִי נִסָּא. 2. שְׂאֵין רְאוּי לְעַכֵּב אֶת הַצָּבוּר לְאַחַר מַעְרִיב, שְׂצָרִיכִים לְמַהֵר לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת בְּבֵיתָם^ק.

ד. זְמַן הַהֲדָלָקָה בְּעָרֵב שַׁבַּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת

בְּעָרֵב שַׁבַּת, נוֹהָגִין לְהַדְלִיק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם מְנַחָה^ט.
 וּבְדַרְכֵי מֹשֶׁה כְּתוּב, שֶׁהַמְּנַהֵג שָׁגַם בְּעָרֵב שַׁבַּת מְדַלִּיקִין בֵּין מְנַחָה לְמַעְרִיב, וַיְדַלִּיקוּ כְּשֶׁהַצָּבוּר מְכַנְסִים שְׂאֵז יֵשׁ פְּרָסוּמִי נִסָּא^ק.
 וְכַתּוּב הַמְּשַׁנֵּה בְּרוּרָה דָּאֵם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׂעַל יְדֵי שְׂיַמְתִּין הַמְּדַלִּיק עַד שְׂיָבוֹאוּ הַצָּבוּר יָכוֹל לְהִתְאַחֵר וַיִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, יְדַלִּיק אֶף

קח. מ"ב ס"ק מב'

קו. מ"ב ס"ק כו'

קז. רמ"א סעיף ד'

קח. מ"ב ס"ק מו'

קט. רמ"א סעיף ז'

קי. מ"ב ס"ק מז'

בלא הצבור, ויכול גם לברך^{ק"א}, שגם בזה יש פרסומי נסא כיון
שהצבור יבואו אחר כך ויראו את הנרות דולקין^{ק"ב}.

ה. אם רוצים למהר להתפלל מנחה

אף שלכתחלה צריך שאותו אדם ידליק את כל הנרות^{ק"י}, הנוהגים
להדליק בערב שבת לפני מנחה, אם רוצים למהר להתפלל, יכול
שליח הצבור לברך ולהדליק גר ראשון, ואת שאר הנרות ידליק
השמש או אחד המתפללים^{ק"י}, כיון שהברכה חלה על הגר
הראשון שהוא עקר המצוה, ושאר הנרות הם להדור בעלמא^{ק"ט}.

גם בבית, אם ממהר לדבר נחוץ יכול בעל הבית לברך ולהדליק
גר אחד, ואחר מבני הבית ישלים את הדלקת שאר הנרות^{ק"ט}.

ו. אכל

אכל בתוך י"ב חדש על אביו ואמו ובתוך ל' יום על שאר
קרובים, לא ידליק הנרות בבית הנכנסת בלילה הראשון, כיון
שמברכים שהחיינו ועל ידי ברכה זו נפר שהוא זמן שמחה
לצבור, ואין ראוי לאכל להרבות בשמחה בצבור, אף בבית
יכול לברך שהחיינו^{ק"י}.

קיא. שם ועיין ביאור הלכה ד"ה ויש, שהביא שיטת המור וקציעה שאין מברך

קיב. שם

קיג. עפ"י מ"ב ס"ק מח'

קיד. רמ"א סעיף ז'

קטו. מ"ב ס"ק מט'

קטז. שם

קיו. מ"ב ס"ק מד'

פָּרָק ה'

זמן הדלקת נר חנוכה

סימן תרעב

א. זמן ההדלקה

נתבאר בגמרא^{ק"ח} כי זמן הדלקת גרות חנוכה הוא משתשקע חמה, ונחלקו הראשונים אם הפונה לתחלת השקיעה או לסוף השקיעה שהוא כרבע שעה אחר כך בזמן צאת הכוכבים^{ק"ט}.

דעת השלחן ערוך שמדליקין בסוף השקיעה שהוא בזמן צאת הכוכבים, שאז מצויים עוברים ושבים ויש פרסומי נסא, ויש להזהר שלא יקדים (יותר מחצי שעה^{ק"י}) ולא יאחר מזמן זה^{קכ"א}.

דעת הגר"א שמדליקין בתחלת השקיעה שהיא כרבע שעה לפני צאת הכוכבים.

ולכלי עלמא צריך להניח בנר שמן שיידלק עד לאחר חצי שעה מצאת הכוכבים^{קכ"ב}.

ק"ח. שבת כ"א.

ק"ט. מ"ב ס"ק א' וביה"ל ד"ה עם סוף שקיעתה

קכ. ביה"ל ד"ה ולא מקדימים

קכ"א. סעיף א'

קכ"ב. מ"ב ס"ק א

ובביאור הלכה הביא כמה טעמים לכוף שעדיף שידליק בתחילת השקיעה:

1. דעת הרבה ראשונים שלכתחלה ידליק קדם צאת הכוכבים כהכרעת הגר"א.

2. גם הראשונים הסוברים שמדליקין בצאת הכוכבים סוברים שאפשר להקדים עד כחצי שעה קדם לכן.

3. יש הסוברים בשיטת הרמב"ם שזמן ההדלקה הוא רק בתחילת שקיעת החמה עד חצי שעה ואי אפשר להדליק אחר כך, והרי צריך להמתין לאחר מעריב (שהוא בצאת הכוכבים) כמבאר לקמן סעיף ב', ועד שיסיים תפילת ערבית יפסיד הזמן^{קכ}.

ב. מעריב והדלקה - מה קודם

נחלקו האחרונים^{קכד} לגבי אותם הנוהגים להדליק בצאת הכוכבים, האם יקדימו להתפלל תפלת מעריב לפני ההדלקה או יקדימו את ההדלקה לתפלה.

והכריע המשנה ברורה, שהנוהג בקביעות להתפלל מעריב מיד בצאת הכוכבים, ידליק קדם זמן תפלת מעריב והינו קדם צאת הכוכבים, משום שאם ימתין לזמן מעריב מתחייב להתפלל מעריב קדם, והטעם: 1. שתפלת מעריב תדירה והדלקת הנרות

קכג. ביאור"ל ד"ה לא מאחרים

קכד. באר היטב ס"ק ב' מגן אברהם ס"ק ז

אינה תדירה, ותדיר קודם, 2. שבמערב יש מצות קריאת שמע שהיא דאורייתא והיא קודמת להדלקת נר חנכה שהיא דרבנן^{קכח}.

אף הנוהגים להדליק אחר תפלת מעריב מפל מקום יקפידו להניח את השמן בנר ולהכין הפתילות לפני מעריב, כדי שיהא מוכן להדליק בו הנרות מיד לאחר תפלת מעריב, שהרי אם כין הנרות לאחר מעריב יש לחשוש שייעבר הזמן של חצי שעה מצאת הכוכבים ולא יקיים המצוה בתקנה.

ג. להקדים את זמן ההדלקה

היודע שיהא טרוד ולא יוכל להדליק בזמן, יכול להקדים ולהדליק מפלג המנחה (שעה ורביע (זמנים) לפני צאת הכוכבים^{קכט}) ולברך.

וצריך להזהר להניח בנר שמן שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים^{קכו}, שאם לא ידלקו הנרות בליילה ליכא פרוסומי נסא, ואם הניח בנר שמן רק כשעור של חצי שעה, יוסיף שמן, ולא יברך^{קכז}.

אם הדליק מפלג המנחה וכבו הנרות לאחר ההדלקה, יתור וידליק ולא יברך כיון שבשעת הדחק אומרים שיצא בהדלקה מפלג המנחה^{קכח}.

קכח. מ"ב ס"ק א'

קכו. מ"ב ס"ק ג' ובסי' רס"ג ס"ק י"ט הביא המ"ב דעת הלבוש והגר"א דפלג המנחה הוא שעה ורביע לפני שקיעת החמה.

קכז. סעיף א'

קכח. מ"ב ס"ק ד

קכט. מ"ב ס"ק ד'

אם אין לו מספיק שמן שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים ואינו יכול להדליק בזמן, ידליק מפלג המנחה ולא בברך^{קל}.

ד. עד מתי זמן ההדלקה

תקנת חז"ל היא, שהנרות ידלקו בזמן שבני רשות הרבים נמצאים ברחוב, והוא נקרא "עד זמן שתכלה רגל מן השוק", שהוא זמן של חצי שעה, משום שאז יש פרסומי נסא^{קלא}.

אם מניח בנר שמן יותר משעור של חצי שעה, אין בזה שום מצוה. אמנם בגרות שעוה יש הדור להדליק בגרות ארפים^{קלב} משום שהם נאים^{קלג}. ומפל מקום אין לעשותם גדלים מדי^{קלד}. אם אין לו שמן בשעור שידלק חצי שעה, ידליק בלא ברכה^{קלה}.

ה. אם לא הדליק בתחלת הזמן

אם לא הדליק בזמן יכול להדליק עד סוף זמן שתכלה רגל מן השוק^{קלו}, ומספיק לתן שמן בנר רק בכדי שידלק עד סוף הזמן של חצי שעה.

בזמן שמדליקין בתוך הבית, שהחכר הוא לבני הבית, גם בשמדליק מאחר, יתן בנר שמן בשעור של חצי שעה^{קלז}.

קל. ביה"ל ד"ה כזה

קלא. סעיף ב'

קלב. מ"ב ס"ק ו'

קלג. מג"א ס"ק ג'

קלד. מ"ב ס"ק ו'

קלה. סעיף ב'

קלו. מ"ב ס"ק ה'

קלז. ביאור"ל ד"ה כזה השיעור

ו. זמן ההדלקה בזמן שמדליקין בתוך הבית

יש אומרים, שבזמן שמדליקין בפנים, אין צריך להקפיד להדליק לפני שתכלה רגל מן השוק, ויכול להדליק גם לאחר הזמן^{קלח}, כיון שעקר ההפר הוא לבני הבית ולא לבני רשות הרבים^{קלט}.

אף טוב לזהר להדליק בזמן, כיון שהרי מדליק בפתח הבית מבפנים, ואז יש קצת הפר לכני רשות הרבים שפותרים הדלת^{קמב}.

ומכל מקום אם לא הדליק עד לאחר זמן שפלתה רגל מן השוק, יכול להדליק כל הלילה עד עלות השחר^{קמא}.

ולענין הברכה: אם יש מפני ביתו ערים יכול לברך על ההדלקה, ואם הם ישנים נחלקו הפוסקים אם יברך או לא, ולהלכה ספק ברכות להקל ולכן ידליק בלא ברכה, ומן הנכון שיקיץ בפה מהם (וסגי בב' או בג'^{קמב}) כדי שיוכל להדליק בברכה^{קמג}.

אם עבר הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין, ומכל מקום בשאר הלילות ידליק כמו שאר בני אדם - בלילה השני ב' גרות, בלילה השלישי ג' גרות וכו'^{קמד}.

קלח. רמ"א סעי' ב'

קלט. מ"ב ס"ק ט'

קמ. רמ"א וביאה"ל ד"ה ומ"מ, ובר"ן שבת דף ט' כתב הטעם משום דוריון מקדימין למצוות, וביוסף אומץ ס' תרע"ג כתב הטעם שמצאנו בהרבה תקנות שאף שבטל טעם הדין קיים

קמא. סעיף ב' ומ"ב ס"ק י"א

קמב. שם

קמג. מ"ב ס"ק י"א, ושורש המחלוקת אם דברי השו"ע הוא רק בזמן שמדליקין בפנים או בזמן שמדליקין בחוץ. ועי' שעה"צ סקי"ז ובמקורותיו.

קמד. סעיף ב'

ז. השתמשות באור הנרות לאחר זמן החיוב

נחלקו הפוסקים, אם הניח בנר שמן בסתמא, האם הקצה הפל למצוה, או רק כפי שעור החיוב^{קמ"ה}:

השלחן ערוך פסק שבסתמא אינו מקצה את כל השמן שבנר, ולכן לאחר שדלקו הנרות כשעור החיוב, מתר לכבות הנרות, ולהנות מהשמן. וגם מתר להשתמש באורם כיון שהם כנרות חלין^{קמ"ו}.

ויש מהפוסקים הסוברים שבסתמא מקצה את כל השמן שבנר למצוה ואסור להשתמש בנרות ובשמן גם לאחר זמן החיוב.

לכן הסכימו האחרונים, שלכתחלה יתנה שאינו מקצה את השמן חוץ מהשמן שצריך להדלקה^{קמ"ז}.

יש מחמירין, שאף אם התנה שאינו מקצה את השמן שלאחר זמן החיוב, מכל מקום לא ישתמש באור הנרות, כיון שהרואה אינו יודע לחלק בין תוך הזמן לאחר הזמן, ויחשב שמשתמש באור הנרות בזמן החיוב^{קמ"ח}.

וימחמת כן, גם מחמירים שלא לטלטל את הנרות אפלו אחר זמן החיוב, כיון שהרואה יאמר שלצורך עצמו מטלטל נרות בזמן החיוב^{קמ"ט}.

קמה. מ"ב ס"ק ז'

קמו. סעיף ב'

קמז. מ"ב ס"ק ז'

קמת. מ"ב ס"ק ח'

קמט. שעה"צ ס"ק י"ב

ח. נזדמן לו גר נוסף לאחר הברכה

הדליק בליילה השני גר אחד, ואחר כך נזדמן לו גר נוסף, ידליקו ולא יברך עליו, ואפלו לא הייתה דעתו כלל בשעת הברכה על הגר שנזדמן לו אחר כך, כיון שעקר הדין הוא גר אחד ושאר הגרות הם להדור, ואין מברכים על הדור בלבד^ק.

ט. אסור עשית מלאכה כשהגיע זמן ההדלקה

כשהגיע זמן ההדלקה אסור ללמד, שמה ימשך ויעבר הזמן ולא יקיים המצוה בזמנה.

לפני ההדלקה אסור לאכל [פת כפיצה] ולעשות מלאכות, מחצי שעה קדם זמן ההדלקה, ואם התחיל פוסק^{קא}.

קנ. מ"ב ס"ק ו'

קנא. מ"ב ס"ק י' ושעה"צ ס"ק י"ד

פָּרָק ו'

שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת הַכְּשָׁרִים לְגַר חֲנֻכָּה

סימן תרעג

א. הַשְּׁמָנִים וְהַפְתִּילוֹת הַכְּשָׁרִים לְהַדְלִיקָה

בְּהַדְלִיקַת גְּרוֹת שֶׁבַת גָּזְרוּ חז"ל לֹא לְהַדְלִיק בְּשִׁמְנֵי שְׂאֵינָם נִמְשָׁכִים יָפָה אַחַר הַפְתִּילָה וְאֵינָם דּוֹלְקִים יָפָה, וְלֹא בְּפְתִילוֹת שְׂאֵין הָאֵשׁ נִתְּלִית בְּהֵן יָפָה, שְׂמָא לֹא יִדְלַק הַגֵּר כְּרָאוּי, וְיָבוֹא לְהַטּוֹת אֶת הַגֵּר כְּדֵי לְקַרֵּב הַשֶּׁמֶן לְפְתִילָה וְיַעֲבֹר עַל אֲסוּר מִבְּעִירָתָּהּ.¹

אִךְ בְּגִירוֹת חֲנֻכָּה מִתָּר לְהַדְלִיק בְּכָל סוּגֵי הַשְּׁמָנִים וְהַפְתִּילוֹת, וְאִף בְּאֵלוֹ שְׂאֲסוּר לְהַדְלִיק בְּהֵם גְּרוֹת שֶׁבַת, מִכִּיּוֹן שֶׁהַדְלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה (כְּדִלְקָמֵן פָּרָק ט') הֵרִי קָיָם הַמִּצְוָה בְּהַדְלָקָה, וְאִף אִם כָּבוֹ הַגְּרוֹת אַחַר כֵּן בְּכָר קָיָם הַמִּצְוָה קָיָה.²

ב. שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת לְשֶׁבַת חֲנֻכָּה

שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת שְׂאֲסוּר לְהַדְלִיק בְּהֵם בְּשֶׁבַת וּמִתָּר לְהַדְלִיק בְּהֵם גְּרוֹת חֲנֻכָּה, אִם רוּצָה לְהַדְלִיק בְּהֵם גְּרוֹת חֲנֻכָּה לְשֶׁבַת חֲנֻכָּה, הַדִּין חֲלוּק:

אִם מֵנִיחַ בְּגֵר שֶׁמֶן רַק כְּדֵי מִצְוָתוֹ, יְכוּל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ אִף בְּשִׁמְנֵי וּפְתִילוֹת שְׂאֲסוּרִים לְגְרוֹת שֶׁבַת, שְׂמִכִּיּוֹן שְׂאֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ

קנב. סי' רס"ד ובמ"ב שם סק"א

קנג. סעיף א' ומ"ב ס"ק א'

באור גרות חֲנֻכָּה כְּדִלְקַמֵּן פֶּרֶק ז' סְעִיף א', אִין חֲשֵׁשׁ שְׁמָא
יִטָּה אֶת הַנֵּר.

אם מניח בְּנֵר שְׁמֵן יוֹתֵר מִכְּדֵי מִצְוֹתוֹ, אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׁמְנֵים
וּפְתִילוֹת הָאֲסוּרִים לְגֵרוֹת שְׁבֵת, שְׁמִכִּינֵן שְׁיֵשׁ הַמְתִּירִים
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַנֵּר לְאַחַר קִיּוֹם הַמִּצְוָה כְּדִלְעִיל פֶּרֶק ה' סְעִיף
ח', יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יִטָּה אֶת הַנֵּר^{קנ"ד}.

נֵר הַשְּׁמֵשׁ – מִבְּאֵר לְקַמֵּן פֶּרֶק ח' סְעִיף ו' שְׁמַתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
בְּאוֹרוֹ, וְאִם כֵּן יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יִטָּה, וְלִכֵּן אֲסוּר לְהִדְלִיק לְשֵׁבֶת
חֲנֻכָּה בְּשִׁמְנֵים וּפְתִילוֹת הָאֲסוּרִים לְגֵרוֹת שְׁבֵת^{קנ"ה}.

ג. הַשְּׁמֵנִים וְהַפְתִּילוֹת הַמְּבַחְרִים לְהִדְלִיקָה

מִצְוָה מִן הַמְּבַחֵר לְהִדְלִיק בְּשִׁמֵּן וַיִּתְּנֵהוּ^{קנ"ו}, וְאִם אִין לוֹ שְׁמֵן וַיִּתֵּן
יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׁמְנֵים אֲחֵרִים שְׂאוּרָן וְדָלָל, וְזֶה עֲדִיף מִגֵּרוֹת
שְׂעוּה מִשׁוּם שֶׁהֵנֶס נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי שְׁמֵן^{קנ"ז}. וְכַתֵּב הַרְמ"א שֶׁהַמְּנַהֵג
שָׂאֵם אִין שְׁמֵן וַיִּתֵּן מְדִלְקִים בְּגֵרוֹת שְׂעוּה שְׂאוּרָן צְלוּל כְּמוֹ שְׁמֵן
וַיִּתְּנֵהוּ^{קנ"ח}.

מִצְוָה מִן הַמְּבַחֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּפְתִּילוֹת הַעֲשׂוּיוֹת מִצְמָר גֶּפֶן אוֹ
מִחוּטֵי פִשְׁתָּן שֶׁהֵם דוֹלְקִים יָפֵה^{קנ"ט}.

קנ"ד. שו"ע ורמ"א סעי' א' ומ"ב ס"ק ה' ו'

קנ"ה. מ"ב ס"ק ג'

קנ"ו. רמ"א סעי' א'

קנ"ז. רמ"א ומ"ב ס"ק ד'

קנ"ח. רמ"א סעי' א' עפ"י דברי הדרכי משה ס"ק א'

קנ"ט. מ"ב ס"ק ב'

ד. בְּשִׂמְדֵלִיק כִּמְה נְרוֹת

הַנּוֹהֲגִים לְהַדְלִיק בְּאַפֵּן שְׂמוּסִיפִין וְהוֹלְכִין כֹּל יוֹם בְּמִסְפָּר הַנְּרוֹת, צָרִיךְ שְׂיֵהָא הַנֶּר הַנּוֹסֵף דּוֹמָה לְגַר הָרֵאשׁוֹן, וְאֵין יָכוֹל לְהַדְלִיק גַּר אֶחָד שֶׁל שֶׁמֶן וְגַר אֶחָד שֶׁל שְׁעוּה.

וְהַנּוֹהֲגִים לְהַדְלִיק בְּאַפֵּן שְׁכָל אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת מְדֻלֵּק נְרוֹת, יָכוֹל אֶחָד לְהַדְלִיק בְּשֶׁל שֶׁמֶן וְאֶחָד בְּשֶׁל שְׁעוּה וְכַדוּמָה^{קפ}.

ה. שְׂמָנִים שְׂאָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְגַר חֲנֻכָּה

✽ שֶׁמֶן אוֹ חֶלֶב שֶׁנִּתְעַרַב בְּהֵן חֶלֶב, וְנִאֲסָרוּ בְּאֲכִילָה וּבִהֲנָאָה וּבִבְשׂוּל מְדִין בְּשָׂר בְּחֶלֶב, אָסוּר לְהַדְלִיק בָּהֶם גַּר חֲנֻכָּה.

אִם הֶחֱלַב נִתְבַּטֵּל בְּשֵׁשִׁים מִתֵּר לְהַדְלִיק בְּגַר זֶה גַּר חֲנֻכָּה, אָבֵל אָסוּר לְעַרְבּוֹ בּוֹ עוֹד חֶלֶב כְּדֵי שְׂיִתְבַּטֵּל בְּשֵׁשִׁים וְיִוָּכַל לְהַדְלִיק בּוֹ^{קסא}.

✽ שֶׁמֶן שֶׁנִּמְצָא בּוֹ עַכְבָּר הָרִי הוּא מְאֹס וְאָסוּר לְהַדְלִיק בּוֹ גַּר חֲנֻכָּה^{קסב}.

✽ הַסְּתַפְקוֹ הָאֲחֻרוֹנִים הָאֵם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָה בְּהַדְלָקָה בְּשֶׁמֶן גְּזוּל^{קסג}.

ו. גַּר הָעֲשׂוֹי מִחֶרֶס אוֹ שְׂאָר דְּבָרִים

גַּר (הַכְּלִי שֶׁבּוֹ מְנִיחִים אֶת הַשֶּׁמֶן) הָעֲשׂוֹי מִחֶרֶס, יָכוֹל לְהַדְלִיק בּוֹ לִילָה אֶחָד, אָבֵל בְּשְׂאָר הַלַּיְלוֹת אֵין לְהַדְלִיק בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְאֹס וְיֵשׁ בְּזֶה בְּזוּי מְצוּה. אִם אֵין לוֹ גַּר אַחַר יִסִּיק אוֹתוֹ בְּאֵשׁ וְיִוָּכַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ שׁוֹב^{קסד}.

קס. מ"ב ס"ק ב'

קסא. מ"ב ס"ק ב'

קסב. מ"ב ס"ק ג'

קסג. מ"ב ס"ק ב'

קסד. סעי' ג' ומ"ב ס"ק כ"ט

גַּר מִתְּכֶת אוֹ זְכוּכִית אוֹ חֶרֶס מְצַפֶּה בְּעוֹפְרֵת, אֵין צָרִיף לְהַחְלִיפוֹ
בְּכֹל לַיְלָה^{קסד}.

לְכַתְּחֵלָה רְאוּי שְׂיִטְרִיחַ עֲצָמוֹ לַעֲשׂוֹת מְנוּרָה יָפָה לְפִי כַחוּ^{קסה}.

ז. הַחֲלֵפֶת הַפְּתִילוֹת בְּכֹל לַיְלָה

אֵין צָרִיף לְהַחְלִיף אֶת הַפְּתִילוֹת בְּכֹל לַיְלָה, וְיִכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
בְּאוֹתָן הַפְּתִילוֹת, וְאֵין בְּזֶה מְשׁוּם בְּזוּי מְצוּהָ, וְאִדְרָבָה יֵשׁ בְּזֶה
מַעֲלָה שֶׁהֵן נוֹחוֹת יוֹתֵר לְהַדְלִקָּה^{קסו}.

קסד. סעיף ג'

קסו. מ"ב ס"ק כ"ח

קסז. סעיף ד' ומ"ב ס"ק ל"א

פֶּרֶק ז'

אָסוּר הַשְּׂתַמְשׁוֹת בְּנֵר חֲנֻכָּה

סימן תרעג

א. אָסוּר הַשְּׂתַמְשׁוֹת בְּנֵרוֹת

אָסוּר לְהַשְׂתַּמֵּשׁ בְּאוּר גֵּרוֹת חֲנֻכָּה^{קסח}, וְאֶפְלוּ בְּאוֹתָן הַנֵּרוֹת
שְׂמוּסִיפִין מִשׁוּם הַדּוּר^{קסט}, וְהַטַּעַם:

1. כְּדֵי שְׂיִהְיֶה נֶכֶד שֶׁהַדְּלִיק אֶת הַנֵּרוֹת לְמִצְוָה, כְּדֵי לְפָרְסָם
הַנֵּס, וְלֹא שֶׁהַדְּלִיקָם לְצָרְפוֹ.
2. כִּיּוֹן שֶׁהַנֵּס הֵיךְ בְּמִנּוּרָה, תִּקְנֶנּוּ אֶת הַהַדְּלָקָה שֶׁתִּהְיֶה הַיּוֹמָיָא
דְּמִנּוּרָה, שְׁלֹא שֶׁמִּשָּׂה לְאוּרָה וְלֹא הַשְּׂתַמְשׁוֹ בָּהּ כְּלָל^{קע}.

ב. תְּשַׁמֵּשׁ עֲרָאִי

אֶפְלוּ תְּשַׁמֵּשׁ עֲרָאִי שְׂאִינוּ נֶחֱשֵׁב לְהַשְׂתַּמְשׁוֹת גְּמוּרָה, כְּגוֹן
לְבִדּוּק מַעוֹת אוֹ לְמִנּוֹת הַמַּעוֹת (וְאֶפְלוּ מְרַחֵק) לְאוּר הַנֵּרוֹת
אָסוּר, כִּיּוֹן שֶׁמִּבְּזָה אֶת גֵּר הַמִּצְוָה כְּשֶׁמִּשְׂתַּמֵּשׁ בּוֹ^{קעא}.

קסח. סעי' א'

קסט. מ"ב ס"ק ד'

קע. מ"ב ס"ק ח'

קעא. סעי' א' ומ"ב ס"ק י"א

ג. תשמישים המתרים לאור הנר

מתר לשכת לאור נרות חנכה ולא להשתמש בהם^{קכב}, [דהינו שעושה דבר שיכול לעשותו אף בלא נר, ואף אם על ידי הנר נהנה יותר^{קכג}].

ומתר אפלו לילף לאור הנרות כדי שלא יפשל, שאינו מחיב לעצם עיניו ולא מקרי תשמיש^{קכד}.

ד. תשמיש קדשה

נחלקו הראשונים אם מתר להשתמש באור הנרות לתשמיש קדשה כגון ללמד לאורם. יש האוסרים ויש המתירים^{קכה}.

נחלקו האחרונים באיזה אופן נחלקו הראשונים:

דעת הט"ז, שהמחלקת היא בדרך עראי, אבל בדרך קבע לכלי עלמא אסור.

דעת האליהו רבה ועוד אחרונים, שהמחלקת היא בדרך קבע, אבל בדרך עראי לכלי עלמא מתיר^{קכז}.

והכריע הבאור הלכה, שבדרך עראי אפשר להקל, אבל בדרך קבע אסור, אף יש להסתפק לפי הדעות דלעיל פרק ה' סעיף ח' שגם לאחר זמן החיוב אסור להשתמש באור הנר, האם יש להחמיר כן גם בתשמיש קדשה^{קכז}.

קעב. מ"ב ס"ק י"א

קעג. עפ"י רמ"א סי' רס"ד סעיף א'

קעד. שעה"צ ס"ק י"א

קעה. סעי' א'

קעו. מ"ב ס"ק י"ב וביאור"ל ד"ה ויש

קעז. ביאור"ל ד"ה ויש

ה. השתמשות בגרות בית הכנסת

גרות חנוכה שמדליקין בבית הכנסת, אף על פי שחיוכם הוא מצד מנהג ואינו מעקר הדין, דינם שיה בכול הנ"ל לגרות חנוכה שמדליקין בבית^{קעח}.

קעח. מ"ב ס"ק י"ג

פָּרֵק ח'

גְּרוֹת הַנוֹסְפִים שְׁצָרִיף לְהַדְלִיק וְדִין גְּרוֹת שֶׁהִתְעַרְבוּ

סימן תרעג

א. גַּר אַחֵר

בְּזִמְנֵי שְׂמֵדִילֵקִין בְּתוֹף הַבַּיִת יֵשׁ חָשׁוּ שִׁירְאָה שְׂמֵדִילֵק הַגְּרוֹת
כְּדֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, לְכֵן תִּקְנֵנוּ שְׂמֵדִילֵק עוֹד גַּר, כְּדֵי שֶׁיֵּהָא נֶכֶר
שֶׁהַגְּרוֹת שֶׁהַדְלִיק הֵם לְמַצָּוָה, וְהוּא נִקְרָא "גַּר אַחֵר"^{קעט}.

מֵעַקֵּר הַדִּין תִּקְנָה זֹו נִתְקַנָּה דוֹקָא כְּשִׂמְדִילֵק בְּבֵיתוֹ עַל הַשְּׁלֶחֶן,
אִף הָעוֹלָם נוֹהֲגִים לְהַדְלִיק גַּר אַחֵר בְּכָל זְמַן שְׂמֵדִילֵקִין בְּבֵית
וְאִפְלוּ כְּשִׂמְדִילֵק בְּפֶתַח הַבַּיִת (מִבְּפָנִים)^{קפ}.

ב. חַיִּיב גַּר אַחֵר כְּשִׂישׁ מְדוּרָה

אִם יֵשׁ מְדוּרָה דוֹלָקֶת אִין צָרִיף גַּר אַחֵר, כִּיּוֹן שְׂכֵכֵר נֶכֶר שְׁלֵא
הַדְלִיק הַגְּרוֹת אֶלָּא לְצָרִיף מַצָּוָה שְׁהָרִי יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּאוֹר
הַמְדוּרָה.

אָדָם חָשׁוּב שְׂאִין דְּרָכּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּאוֹר הַמְדוּרָה אֶלָּא בָּאוֹר
גְּרוֹת, צָרִיף לְהַדְלִיק גַּר אַחֵר אִף כְּשִׂישׁ מְדוּרָה דוֹלָקֶת^{קפא}. בְּזִמְנֵנוּ
תְּאוֹרֶת הַבַּיִת (פְּלוֹרוֹסֶנְט וְכוּ') הֵינּוּ גַּר אַחֵר.

קעט. שו"ע תרע"א סעיף ה'

קפ. ביאווה"ל תרע"א ד"ה וצריך

קפא. שו"ע תרע"א סעיף ה'

ג. גר הנוסף

אף על פי שאלו המדליקין בבית מדליקין גר אחר להכיר, מכל מקום יש לחשוש שמא יבוא להשתמש באור גרות חנכה בלא משים לב, לכן נהגו להוסיף גר נוסף אצל הגרות, כדי שאם ישתמש יהא זה באור הגר הנוסף, והוא נקרא "גר נוסף"^{קפב}.

ד. אפן הדלקת הגר הנוסף

דעת השלחן ערוך, שאחר הדלקת גרות ידליק גר נוסף, כגון בלילה הראשון שצריך להדליק גר אחד ידליק שני גרות, ובלילה השני שלושה גרות וכו'.

וכדי שיהא הכר כמה מגזן הגרות המחייבים להדליק, יניחנו קצת רחוק משאר הגרות^{קפג}.

דעת הרמ"א, שייניח את הגר הדולק שבו הדליק את גרות החנכה והוא נקרא שמש^{קפד}, ובכך נפר יותר לכני הבית שרואים את ההדלקה שאינה חלק מגרות מצוה של חנכה^{קפה}.

ויצושה את השמש ארוך יותר משאר הגרות או יצמידנו גבוה משאר הגרות, כדי שאם יבוא להשתמש באור כל הגרות יהא עקר תשמישו בגר השמש^{קפי}.

קפב. מ"ב ס"ק יד'

קפג. סעיף א'

קפד. רמ"א סעיף א'

קפה. מ"ב ס"ק יט'

קפו. רמ"א ומ"ב ס"ק כ'

ה. השתמשות באור כל הנרות יחדיו

נחלקו האחרונים, אם מתר להשתמש באור נרות חנכה יחד עם השמש:

מדברי הרמ"א משמע שמתר, ויש מהפוסקים שסברו שדוקא לשיטת הרמ"א שהשמש עומד במקום גבוה מתר להשתמש בהם, כיון שאז עקר תשמישו באור השמש, אך אם מעמיד את השמש בשורה שנה לשאר הנרות אסור.

והמר וקציעה החמיר ואסר בכל אפן להשתמש בשמש יחד עם שאר הנרות^{קפז}.

ו. השתמשות באור נר השמש בלבד

נחלקו האחרונים, אם בזמן שכל הנרות דולקים מתר להשתמש באור נר השמש (או הנר הנוסף) בלבד.

דעת המגן אברהם כפי שהסבירו הפרי מגדים, שאסור, כיון שהרואה אינו יודע להבחין שמשמש באור הנר המתר בלבד, ונראה שמשמש בכל הנרות לצרכו.

ורב האחרונים סוברים (וכן הכריע הבאור הלכה^{קפח}) דכיון שהוא מבדל משאר הנרות (לדעת השלחן ערוך שמעמידו במקרק וילדעת הרמ"א שמעמידו בגבה) אין צריך לחשוש שהרואה לא ידע להבחין ומתר להשתמש באורו^{קפט}.

קפז. מ"ב ס"ק כד'

קפח. ביאור"ל ד"ה יהיה לאור

קפט. ביאור"ל ד"ה שאם ישתמש

ז. כְּשֶׁרַבִּים מְדַלִּיקִים נְרוֹת

כְּשֶׁרַבִּים מְדַלִּיקִין נְרוֹת צְרִיף כָּל אֶחָד לְהַדְלִיק שְׁמֵשׁ אוֹ נֵר נוֹסֵף, שְׁמֵכִיּוֹן שְׁכָל אֶחָד צְרִיף לְתַן הַנְּרוֹת בְּמָקוֹם נִפְרָד כְּדִלְעִיל פֶּרֶק ב' סְעִיף ג', יֵשׁ חֲשָׁשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַנְּרוֹת^{קצ}.

ח. אֵין לוֹ כֶּסֶף לְנְרוֹת נוֹסָפִים

מִי שְׁאִין לוֹ יְכַלֵּת לְקַנּוֹת נֵר נוֹסֵף אוֹ נֵר אַחֵר, יְדַלִּיק נְרוֹת חֲנֻכָּה בְּלֹא נֵר נוֹסֵף אוֹ נֵר אַחֵר, וְאֵין זֶה מְעַכֵּב מִלְּהַדְלִיק^{קצא}, וְאֵף אִם עַל יְדֵי כֵן יְבוֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר הַנְּרוֹת^{קצב}.

ט. דִּין נֵר חֲנֻכָּה שֶׁנִּתְעַרַב עִם נְרוֹת אַחֵרִים

נֵר חֲנֻכָּה שֶׁכָּבַה בְּתוֹךְ זְמַן שְׁעוּרוֹ, וְנִתְעַרַב עִם נְרוֹת אַחֵרִים: דַּעַת הַרַמְ"א שְׁבִימֵי הַחֲנֻכָּה אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַנְּרוֹת הַמְעַרְבִים לְחִשְׁמֵיֵשׁ חֲלִין, בֵּין אִם דּוֹלְקִין כְּבֹר וּבֵין אִם רוֹצֵה לְהַדְלִיקָם וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, בֵּינָן שְׂאֵז הֵם נִחְשָׁבִים לְדָבָר שֶׁבְּמַנְיָן שֶׁהוּא דָּבָר חָשׁוּב (שֶׁהָרִי בְּכָל לַיְלָה מוֹנִין אֶת מִסְפַּר הַנְּרוֹת) וְאֵינוֹ מִתְבַטֵּל אֶפְלוֹ בְּאֶלֶף^{קצג}.

דַּעַת הַמַּהְרֵשׁ"ל, שְׁלֹא הִחְמִירוֹ לְהִתְשִׁיבוֹ כְּדָבָר שֶׁבְּמַנְיָן, וּמִתְבַטֵּל חֵד בְּתָרִי, וְהֵינּוּ שְׂאֵם נִתְעַרַב עִם שְׁנֵי נְרוֹת וַיֵּשׁ עֵתָהּ

קצ. מ"ב ס"ק יח'

קצא. ביאור"ל תרע"א ד"ה וצריך

קצב. ביאור"ל שם עפ"י מג"א תרע"ח ס"ק ד'

קצג. סעיף א'

שְׁלוֹשָׁה גֵרוֹת, מִתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּגֵּרוֹת^{קצד} (אך יִשְׁאִיר גַּר אֶחָד
שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ^{קצה}).

לְאַחַר יְמֵי הַחֲנֻכָּה, בֵּינָן שְׂאִין חֲשִׁיבוֹת לְמִנְיַן הַגֵּרוֹת, לְכָלִי
עַל־מֵא מִתְבַּטֵּל חַד בְּתָרֵי וְיִכּוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּגֵּרוֹת (לְאַחַר שֶׁהוֹצִיא
אֶחָד) לְתַשְׁמִישׁ חֲלִין^{קצו}.

י. גַּר חֲנֻכָּה שֶׁנִּתְעַרַב וְרוֹצֵה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ

גַּם לְדַעַת הַרַמְ"א שֶׁגַּר חֲנֻכָּה שֶׁנִּתְעַרַב אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, יִכּוֹל
לְהַדְלִיק עוֹד גַּר לְצַדוֹ בְּאִפְסָן שֶׁמְדַלִּיק בְּיָדָיו גַּר שֶׁל הַתָּר, וְהַיְנוּ
שֶׁאִם נִתְעַרַב גַּר אֶחָד שֶׁל מִצְוָה בַּגֵּרוֹת שֶׁל חֲלִין יְדַלִּיק לְפָחוֹת
שְׁנֵי גֵרוֹת יַחַד וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בָּאוֹרָן^{קצז}, וְאִם נִתְעַרְבוּ שְׁנֵי גֵרוֹת שֶׁל
חֲנֻכָּה יְדַלִּיק לְפָחוֹת שְׁלוֹשָׁה גֵרוֹת וְיִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָן.

אָבָל לְדַעַת הָאֲחֵרוֹנִים דְּלַעִיל (סְעִיף ה') שֶׁפְּסָקוּ שֶׁאֲסוּר לְהַנּוֹת
מִגֵּר חֲנֻכָּה גַּם אִם יֵשׁ עִמּוֹ גַּר נוֹסֵף, לֹא תוֹעִיל עֲצָה זֹאת בֵּינָן
שֶׁאִפְשָׁר שֶׁנִּהְיֶה מִגֵּר חֲנֻכָּה הַמְעַרַב עִם גַּר נוֹסֵף^{קצח}.

קצד. מ"ב ס"ק כב'

קצה. עפ"י שו"ע יו"ד סי' קט' סעיף א'

קצו. מ"ב ס"ק כב'

קצז. רמ"א סעיף א'

קצח. מ"ב ס"ק כה'

פָּרָק ט'

הַדְּלָקָה מִגֵּר לְגֵר

סימן תרעד

א. האם מתר להדליק מגר לגר

אם רוצה להדליק גר חֲנֻכָּה מגר חֲנֻכָּה הדולק:
 לדעת השלחן ערוך מתר, ואין בזה משום בזוי מצוה משום
 שכל הנרות הם למצוה.
 לדעת הרמ"א, מפנין שמעקר הדין מספיק רק גר אחד לבעל
 הבית, ושאר הנרות הם רק להדור, אסור להדליק מגר של עקר
 הדין לגר של הדור^{קט},
 אבל בשני בעלי בתים ששניהם מחיבים להדליק מעקר הדין,
 מתר להדליק מגר של חברו^ר.

ב. אפן ההדלקה מגר לגר

להלכה נפסק שצריך להניח הנרות ואחר כך להדליקם. ואם
 כן איך שיהי' להדליק מגר לגר?
 אלא שנחלקו הפוסקים לקמן פרק י' סעיף י' אם מתר להדליק
 את הנרות ולהמתין זמן מועט ואחר כך להניחם, דעת הש"ז
 שמתר ושאר האחרונים אוסרים.

קצט. סעיף א'

ר. מ"ב ס"ק ו'

וילפי זה, לדעת הט"ז יכול להדליק גר אחר כשמחזיק הגר בידו לזמן מועט, ולשאָר האחרונים צריך לומר שמדבר באפן שיש לו פתילות ארכות, ומושיף את הפתילה הדולקת לגר שרוצה להדליק, או מושיף את פתילת הגר שרוצה להדליק לגר הדולק^{רא}.

ויש המקלין באפן שנוטל הגר שכבר דולק ומדליק עמו את הגר שרוצה להדליק, ואף על פי שמחזיק גר חנכה בידו והרואה אומר שלצרכו הדליקה, מפל מקום כיון שרואים שמדליקים בזה גר חנכה אחר אין חשש^ב.

ג. הדלקה מגר לגר על ידי גר אמצעי

גם לשיטת השלחן ערוך שמתר להדליק מגר לגר, יש אוסרים להדליק על ידי גר שלישי, דהינו שמדליק מגר חנכה גר חלין סתם ובו ידליק עוד גר.

והטעם, כיון שנואה כמבזה גר של מצוה שמדליק ממנו גר של חל (אף על פי שאחר כך מדליק ממנו גר של מצוה)^א. ויש מתירים, שכיין שבסוף מדליק ממנו גר של חנכה לא הוי בזוי מצוה^ב.

גם גר השמש נחשב לגר חלין, ולהדליק השמש מגר חנכה כדי להדליק עוד גר יהא תלוי במחלקת זו^ב.

רא. מ"ב ס"ק א'

רב. שעה"צ ס"ק ד'

רג. מ"ב ס"ק ג'

רד. מ"ב ס"ק ד'

רה. מ"ב ס"ק ג'

ד. כְּבֵה אֶחָד הַנְּרוֹת

אם כְּבֵה אֶחָד הַנְּרוֹת וְאָפְלוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן, לְכֹלֵי עֲלֵמָא אָסוּר לְהַדְלִיק גֵּר מִגֵּר וְאָפְלוּ בְּלֵא גֵר שְׁלִישִׁי שֶׁל חֲלִין, כִּינּוּן שְׁנֵפֶסֶק לְהִלָּכָה שְׁכֻבְתָּהּ אֵין זְקוּק לָהּ הֲרִי אֵין מְחַיֵּב כָּלֵל לְהַדְלִיק הַגֵּר לְאַחַר שְׁכֻבָּה, אִם כֵּן הָיָה גֵר שֶׁל חֲלִין שְׁמַדְלִיק מִגֵּר מִצְוָה וְאָסוּר⁷⁰.

ה. לְהַדְלִיק מִגֵּר לְגֵר לְאַחַר זְמַן הַחַיִּיב

לְאַחַר זְמַן הַחַיִּיב, מַעֲקָר הַדִּין לְכֹלֵי עֲלֵמָא מְתָר לְהַדְלִיק מִמֶּנּוּ גֵר מִגֵּר וְאָפְלוּ גֵר שֶׁל חֲלִין, שְׁהֲרִי לְאַחַר זְמַן הַחַיִּיב מְתָר לְהַנּוֹת מְאוּר הַנְּרוֹת⁷¹.

אָמְנָם לְפִי הַפּוֹסְקִים דְּלַעֲלֵל פְּרָק ה' סְעִיף ח', שְׁהַחְמִירוּ שְׁלֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּנְּרוֹת אַף לְאַחַר זְמַן הַחַיִּיב כִּינּוּן שְׁהַרְוָאָה אֵינוֹ מְבַחֵין בֵּין הַשְׁתַּמְשׁוֹת בְּתוֹךְ זְמַן הַחַיִּיב לְאַחַר זְמַן הַחַיִּיב, יֵהֵא אָסוּר לְהַדְלִיק מֵהֶם גֵּר שֶׁל חֲלִין.

אִךְ לְגֵר מִצְוָה אֵין לְהַחְמִיר, שְׁכִינּוּן שְׁמַדִּינָא פּוֹסְקִים כְּהַשְׁלָחַן עֲרוּף לְהַקֵּל, אֵין לְהַחְמִיר לְאַחַר הַזְּמַן לְפֶסֶק כְּהַרְמָ"א⁷².

ו. לְהַדְלִיק גֵּר שֶׁל מִצְוָה מִגֵּר חֲנֻכָּה

נִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם מְתָר לְהַדְלִיק מִגֵּר חֲנֻכָּה גֵר שֶׁל מִצְוָה כְּגוֹן: גֵּר בֵּית הַכְּנֶסֶת (הֵינּוּ גֵר שְׁהַדְלִיקוּ לְכַבּוֹד וְלִמְאוּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת), גֵּר שְׁבֵת, גֵּר שְׁהַדְלִיקוּ לְחוּלָה, גֵּר שֶׁל תְּלַמוּד תּוֹרָה.

70. מ"ב ס"ק ב'

71. רמ"א סעיף א'

72. מ"ב ס"ק ח'

לדעת השלחן ערוך מתר, שכיוון שכלם גרות מצוה אין בזה בזוי מצוה^{רט}.

אף לדעת הפוסקים דלעיל פרק ז' סעיף ד', שאסור להשתמש באור גר חנכה אפלו תשמיש קדשה, אסור גם להדליק מגר חנכה גרות אחרים אפלו גרות של מצוה^{רי}.

ז. הדלקה מגר של מצוה שאינו של חנכה

גרות של מצוה – כגון גר שבת, גר בית הכנסת וכדומה – מתר להדליקם זה מזה,

אף על ידי גר שלישי אין כדאי.

אבל להדליק גר של חלין מגר של מצוה אסור^{ריא}.

ח. גר השמש שבבית הכנסת

גר השמש שמדליקין בבית הכנסת ומועיל גם למאור, יש לו דין כשאור הנרות שמדליקין למאור בבית הכנסת, ונקרא גר של מצוה, ואסור להדליק ממנו גר חלין.

ויש לגער באותם שמדליקין גרות חלין מגר השמש שבבית הכנסת. אבל בזמן שצריכים להדליק מגר השמש כדי להאיר את המבואות מתר (שגם זה נחשב גר מצוה)^{ריב}.

רט. סעיף ב'

רי. מ"ב ס"ק ט'

ריא. מ"ב ס"ק ה'

ריב. מ"ב ס"ק ז'

פָּרָק י'

הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה

סימן תרעה תרעג

א. הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה

הַגְּמָרָא^{ר"י} מְסַתְּפָקָת, הָאֵם הַדְּלָקָה עוֹשֶׂה מִצְוָה – דְּהֵינּוּ שְׁעָקֵר הַמִּצְוָה הִיא לְהַדְּלִיק לְשֵׁם מִצְוֹת גַּר חֲנֻכָּה וּמִיָּד כְּשֶׁמְדַלֵּיק קָיָם הַמִּצְוָה, אוֹ הַנְּחָה עוֹשֶׂה מִצְוָה – דְּהֵינּוּ שְׁעָקֵר הַמִּצְוָה הִיא לְהַנִּיחַ הַנְּרוֹת בְּמָקוֹם שֵׁישׁ פְּרוֹסוּמֵי נְסָא לְשֵׁם מִצְוֹת הַדְּלָקָת גַּר חֲנֻכָּה.

וְהַגְּמָרָא מְבִיאָה רְאִיָּה מִלְשׁוֹן הַבְּרָכָה "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּנוּ לְהַדְּלִיק גַּר שֶׁל חֲנֻכָּה", שְׁעָקֵר הַמִּצְוָה הִיא הַהַדְּלָקָה^{ר"י}, וַיֵּשׁ כַּמָּה פְּרָטֵי דִינָיִם הָעוֹלָיִם מִכַּף כְּדִלְקָמֵן.

ב. גַּר שְׁדָּלֵק כָּל הַלַּיְלָה וְהַיּוֹם לְמַחֲרָת

הַדְּלִיק גַּר, וְאִפְלוּ לְשֵׁם מִצְוֹת הַדְּלָקָת גַּר חֲנֻכָּה, וְדָלֵק כָּל הַלַּיְלָה וְכָל הַיּוֹם לְמַחֲרָת (וְלֹא כְּפָהּוּ, כְּגוֹן בְּשִׁבְתָּ), אֵין יָכוֹל לְצִאת בּוֹ יְדֵי חוֹבֵת הַדְּלָקָת גַּר חֲנֻכָּה בְּלַיְלָה הַשְּׁנִי, כִּיּוֹן שְׁצָרִיף הַדְּלָקָה לְשֵׁם מִצְוָה. וְלָכֵן יִכְפֹּה הַגַּר וַיִּדְלִיקֵנוּ לְשֵׁם מִצְוָה^{ר"י}, וְאֵין מוֹעִיל

ריג. שבת כב:

ריד. תרעה' מ"ב ס"ק א'

רטו. תרעה' סעיף א'

מה שהדליקו אתמול לשם מצות גר חגכה, כיון שכל יום ויום הוא מצוה בפני עצמה^{רטז}.

ואין צריך להגביהו קדם ההדלקה, כיון שהדלקה לבדה עושה מצוה^{ריז}.

ג. אם לא נתן בנר שמן כשעור

צריך להניח בנר לפני ההדלקה שמן כשעור שידלק חצי שעה. אם הניח שמן בנר פחות משעורו ואחר כך הוסיף את השמן לא יצא^{ריח}.

וצריך לכבות הנר ולמלאו שמן כשעור ולהדליק שוב, אף לא יברך^{ריט}.

ד. כבו הנרות לאחר ההדלקה

אם כבה הנר או אם בא לתקן הנר וכשוגג כבהו, אפלו בתוך זמן ההדלקה, אין צריך לשוב ולהדליקו, שהרי פוסקים שהדלקה עושה מצוה ומיד פשהדליק כבר קיים המצוה^{ריז}.

גם כשמדליק כמה נרות לקיים דין מהדרין מן המהדרין, וכבו כל הנרות, אין צריך לשוב ולהדליקם.

אבל אם מדליק כמה נרות וכבו חלק מהנרות לפני שסיים להדליק את כל הנרות, אם רוצה לקיים דין מהדרין מן המהדרין

רטז. תרעה' מ"ב ס"ק ג'

ריז. תרעה' מ"ב ס"ק ב'

ריח. תרעה' סעיף ב'

ריט. תרעה' מ"ב ס"ק ח'

רכ. תרעג' סעיף ב'

צָרִיף לְחֹזֵר וּלְהִדְלִיק, בִּיּוֹן שְׁצָרִיף שְׁבִשְׁעַת הַהִדְלָקָה יְדַלְקוּ
כָּל הַנְּרוֹת^{כא}.

כְּתָבוּ הָאֲחֵרוֹנִים: אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ מְחַיֵּב לְהִדְלִיק הַנְּרוֹת לְאַחֵר
שְׁכָבוּ, מִכָּל מְקוֹם רְאוּי לְחֹזֵר וּלְהִדְלִיקָם כְּדִי לְקַיֵּם הַמִּצְוָה
כְּתֻקָּנָה, וְלֹא יִבְרָךְ עַל הַהִדְלָקָה^{כב}.

ה. הַמְקָרִים שְׁבָהֵם חַיֵּב מֵדִינָא לְחֹזֵר וּלְהִדְלִיק

☞ הַדְּלִיק בְּמְקוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ רוּחַ שְׁעָלוּלָה לְכַבּוֹת וְכָבוּ הַנְּרוֹת,
חַיֵּב לְחֹזֵר וּלְהִדְלִיק בְּמְקוֹם שְׁאִין בּוֹ רוּחַ, בִּיּוֹן דְּהוּי כְּאֵלוֹ לֹא
הַנִּיחַ מִסְפִּיק שְׁמֶן בְּנֹר, אֲבָל לֹא יִבְרָךְ^{כג} בִּיּוֹן שְׁלֹא הֵיטָה וְדָאוּת
שְׁיִכְבוּ^{כד}.

☞ הַדְּלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְאִין הָאֵשׁ נֶאֱחָזַת בַּפְּתִילָה וּבְנֹדָאֵי יִכְבֶּה,
צָרִיף לְחֹזֵר וּלְהִדְלִיק [וְנִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים אִם יִבְרָךְ אוֹ לֹא] ^{כה}.
☞ כְּבֵה הַנְּרוֹת בְּמִזֵּד, חַיֵּב לְחֹזֵר וּלְהִדְלִיק, אֵף לֹא יִבְרָךְ^{כו}.

ו. כְּבוּ הַנְּרוֹת בְּעָרֵב שַׁבָּת

בְּעָרֵב שַׁבָּת אִם כְּבוּ הַנְּרוֹת לְפָנֵי שְׁקֵבֵל עָלָיו שַׁבָּת, שֶׁהוּא זְמַן
רַב לְפָנֵי שְׁמִדְלִיק אֶת הַנְּרוֹת בְּשָׂאֵר הַלֵּילוֹת:

כא. תרעג' ביאורה"ל ד"ה אם ככתה

כב. תרעג' מ"ב ס"ק כז'

כג. תרעג' מ"ב ס"ק כה'

כד. תרעג' שעה"צ ס"ק ל'

כה. תרעג' מ"ב ס"ק כ"ה, וחיי"א (כלל קנ"ד סכ"ב) כתב שלא לברך והמור וקציעה
והערה"ש פסקו שיברך

כו. תרעג' שעה"צ ס"ק לב'

דעת השלחן ערוך שהוא ככל הלילות ואין מחיב להדליק^{יכו}, שפיון שבפערב שבת חיוב ההדלקה הוא מקדם יותר מבכל לילה, הרי בשעת ההדלקה כבר התחילה המצוה^{יכח}.

דעת הט"ז, שמחייב להדליק, שפיון שעדין לא קיים המצוה לגמרי ויש התר להדליק שהרי לא קבל שבת, הרי הוא מחייב להדליק^{יכט}, אף לא יברך בין שפכר ברוך בהתרה^ל.

ולפי מה שהכריעו האחרונים, דראוי להחמיר לחזור ולהדליק, כל שפן שבפערב שבת ראוי לחזור ולהדליק.

ואם כבר קבל שבת אינו יכול לחזור ולהדליק, אף יכול לומר לחברו שעדין לא קבל שבת שידליק בשבילו^{לא}.

ז. טלטול הנרות לאחר ההדלקה מרשות לרשות

צריך להדליק הנרות באותה רשות שבה הוא מניחם, ואסור להדליק הנרות בפנים ולהוציאם אחר כך החוצה בין שהדלקה עושה מצוה וצריך שההדלקה תהיה במקום החיוב.

גם בזמן שמדליקין בפנים אסור להדליק בפנים ולהוציאם החוצה (אף על פי שבשני המקומות נחשב מקום הדלקה), בין שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקם (ולא נראה שהדליקם לישם מצות פרסומי נסא).

רכז. תרעג' סעיף ב'

רכח. תרעג' מ"ב ס"ק כו', ושם כתב שהתחיל המצוה בהכשר והיינו שההדלקה בזמן החיוב הוא המשך להדלקה שמדליק לפני זמן החיוב וקודם לכן הוי הכשר מצוה

רכט. תרעג' מ"ב שם

רל. תרעג' ט"ז ס"ק ט'

רלא. תרעג' מ"ב ס"ק כז'

אסור להדליק בחוץ ולהכניסם פנימה (גם בזמן שמדליקים בחוץ - שחובת ההדלקה היא בחוץ) כיון שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקם^{רלב}.

ח. טלטול הנרות לאמר הדלקה באותה רשות

אם רוצה להדליק הנרות באותה רשות ולטלטלם לאמר ההדלקה, נחלקו האחרונים אם גם בזה יש לחשוש שהרואה יאמר לצרכו הוא מדליקם, ולכן לא יטלטל הנרות במשך זמן החיוב (חצי שעה), והכריע הפרי מגדים דלכתחלה יזהר בזה^{רלג}. אמןם מחמת הרואים שאין מבחינים בין בתוך הזמן לאמר הזמן (כדלעיל פרק ה' סעיף ז') יש להזהר בזה גם לאמר חצי שעה.

גם בנרות חנוכה שבבית הפנסות, נכון להזהר לכתחלה שלא לטלטל הנרות ממקומן עד שעור של חצי שעה^{רלד}.

ט. החזקת הנר בשעת ההדלקה

אם מחזיק את הנרות בשעה שהם דולקים לא יצא ידי חובה, שהרואה אומר לצרכו הוא אוחזם ואין בזה פרסומי נסא^{רלה}. ונחלקו בזה האחרונים: דעת הט"ז שלא יצא דוקא אם מחזיקם כל זמן החיוב בידו, אבל אם מחזיקם למעט זמן ואחר כך מניחם יצא, ודעת כמה אחרונים שלא יצא גם אם מחזיקם למעט זמן, וצריך להדליק הנרות דוקא כשמונחים במקומם^{רלו}.

רלב. תרעה' שו"ע סעיף א' ומ"ב ס"ק ה'
 רלג. תרעה' מ"ב ס"ק ו'
 רלד. תרעה' סעיף א'
 רלה. תרעה' מ"ב ס"ק ז'
 רלו. תרעה' מ"ב ס"ק ו'

פָּרָק י"א

המחזיבים בְּנֵי חֲנֻכָּה

סימן תרעה

א. חיוב נשים בְּנֵי חֲנֻכָּה

אִשָּׁה חַיֵּבֶת לְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה, שְׂאֵף הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַגָּס, בְּיָוֵן שְׁהֵינָנִים גָּזְרוּ גְזָרוֹת גַּם עַל הַנָּשִׁים, וְעַל יְדֵי הַגָּס נוֹשְׁעוּ גַם הֵן, וְעוֹד שְׁהֵיִשׁוּעָה הֵיטָה עַל יְדֵי אִשָּׁה, שְׁהֵיִהוּדִית בְּתוֹ שֶׁל יוֹחָנָן כִּהֵן גְּדוֹל חֲתָכָה אֶת רֵאשׁוֹ שֶׁל רֵאשׁ הַצּוֹרְרִים^{רלז}.

אִשָּׁה שְׂאִין לָהּ בֵּית בַּפְּנֵי עֲצָמָה יוֹצֵאת יְדֵי חוֹבְתָהּ בְּהַדְלָקַת בַּעַל הַבַּיִת וְאֵף לְשִׁיטַת הַרמ"א דְלַעֲיֵל פָּרָק ב' סְעִיף ג', שְׁנֹהֲגִים שָׁפֵל בְּנֵי הַבַּיִת מְדַלִּיקִים, מְפָל מְקוֹם אֵין הַנָּשִׁים צְרִיכוֹת לְהַדְלִיק, בְּיָוֵן שְׁהֵן טְפִלוֹת לְאֲנָשִׁים בְּגָס וּמִשׁוּם אִשְׁתּוֹ כְּגוֹפּוֹ וְיוֹצֵאוֹת בְּהַדְלָקַת בַּעֲלֵיהֶן. וְאִם רוֹצוֹת לְהַדְלִיק, יְכוֹלוֹת לְהַדְלִיק כְּכֹל מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֵזְמֵן גְּרָמָא שְׁנָשִׁים פְּטוּרוֹת מִהֵן, וּמְפָל מְקוֹם יְכוֹלוֹת לְקַיֵּם הַמִּצְוָה וּלְכַרְךָ, וְעַיִן בְּהַעֲרָה^{רלח}.

ב. אִשָּׁה - לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה

אִשָּׁה יְכוֹלָה לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי בֵּיתָהּ בְּהַדְלָקַתָּהּ.
אִשָּׁה יְכוֹלָה לְהֵיוֹת שְׁלִיחָה שֶׁל מִי שְׂאִינוּ מְפָנֵי בֵּיתָהּ וְאִפְּלוֹ אִישׁ וְיוֹצֵאִים יְדֵי חוֹבָה, וּבְחִנְאֵי שְׁיַעֲמְדוּ בַּעֲת הַהַדְלָקָה וְיִשְׁמְעוּ

רלז. סעיף ג' ומ"ב ס"ק י'

רלח. מ"ב ס"ק ט' והברכה הוא רק לשיטת הרמ"א סי' תקפ"ט סעיף ו' שנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמן, אך הפוסקות כהמחבר אין מברכות.

את הברכה ויענו אמן. וכדיעבד אף אם לא ענו אמן יצאו ידי חובה^{רלט}.

ומכל מקום אם האיש יכול להדליק ולברך והאשה מדלקת עבורו, כבר נתבאר בגמרא^{רמ} שאף על פי שיכולה אשה לברך ולהוציא ידי חובה, "אבל אמרו חכמים תבוא מארה (קללה) לאדם שאשתו ובניו מכריכים לו"^{רמא}.

דין זה שצריך לעמוד בשעת הברכה ולענות אמן, הוא גם באיש המוציא אשה שאינה מבני ביתו ידי חובתה^{רמב}.

ג. סומא

סומא שיש לו אשה, תדליק אשתו ותברך.

אם אין לו אשה – אם דר בבית עם אחרים המדליקין גרות, ישתתף עמם בפרוטה כדלקמן פרק י"ד לגבי אורח, שיכול לשלם פרוטה להוצאות הגרות ולצאת בכף ידי חובתו.

אם אין לו אשה ודר בבית לבדו, שאין יכול להשתתף בפרוטה, ידליק בעצמו על ידי סיוע של אחר ולא יברך, וכל שכן שאינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם^{רמג}.

ד. חרש ושוטה

חרש ושוטה פטורים גם ממצות גר חנפה, ואם הדליקו - אף אם פקח עומד על גבם ורואה שהדליקו כדין - לא הנה כלום^{רמד}.

רלט. סעיף ג' ומ"ב ס"ק ט'

רמ. ברכות כ:

רמא. ביה"ל ד"ה אשה מדלקת

רמב. מ"ב ס"ק ט'

רמג. שם

רמד. סעיף ג' ומ"ב ס"ק יח'

גם אם הדליקו החרש או השוטה והניח הגדול הנרות במקום - לאו כלום הוא, שהרי הדלקה עושה מצוה והמצוה היא בהדלקה^{רמ"ה}.

חרש המדבר ואינו שומע דינו כפקח וחיבב במצות נר חנוכה^{רמ"ו}.

ה. קטן שלא הגיע לחנוף

קטן שלא הגיע לגיל חנוף, דינו כחרש ושוטה, שלא עשה כלום בהדלקתו^{רמ"ז}.

ו. קטן שהגיע לחנוף

יש אומרים שקטן שהגיע לחנוף יכול להוציא אחרים ידי חובתם^{רמ"ח} (שפינון שחיובו מדרבנן יכול להוציא ידי חובה במצוה דרבנן^{רמ"ט}), אף מפשטות לשון השלחן ערוך בהלכות מגלה^י משמע שהכריע שאין יכול להוציא אחרים ידי חובתם^{י"א}. ומכל מקום צריך לחנוף קטן שיש לו בית בפני עצמו שידליק בעצמו מדין חנוף^{י"ב}.

ואם אין לו בית בפני עצמו נתבאר לעיל פ"ק ב' סעיף ג' דעת השלחן ערוך שיוצא ידי חובה בהדלקת בעל הבית, ולשיטת

רמ"ה. סעיף ג' ומ"ב ס"ק יב'

רמ"ו. מ"ב סימן תרע ס"ק יב'

רמ"ז. סעיף ג'

רמ"ח. שם

רמ"ט. מאירי שבת כג. ובמסקנת דבריו דחה סברא זו.

ר"נ. תרפ"ט' סעיף ב' ובמ"ב שם

רנ"א. מ"ב ס"ק יג'

רנ"ב. מ"ב ס"ק יד' ושעה"צ ס"ק יד'

הַרְמָ"א שָׁפֵל בְּנֵי הַבַּיִת מְדַלְּקִין, הַבֵּיא כָּאֵן הַרְמָ"א שְׁזָה כּוֹלֵל
גַּם קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחֲנוּכָה, אַף דַּעַת שְׁלֵטֵי הַגְּבוּרִים שְׂאִין צָרִיף
לְחַנֵּף אֶת בְּנָיו הַקְּטַנִּים שֶׁהִגִּיעוּ לְחֲנוּכָה לְהַדְּלִיק גְּרוֹת (שְׂאִין
צָרִיף לְחַנֵּף קְטַנִּים אֲלֵא רַק לְעַקֵּר הַדִּין וְלֹא לְהַדוּר מִצְוָה^{רנב}).

לְכֹלֵי עֲלָמָא אִין צָרִיף לְחַנֵּף קְטַנִּים אֲלֵא רַק לְגַר אֶחָד בְּכֹל
לְיֵלָה וְאִין צָרִיף לְהִיּוֹת מוֹסִיף וְהוֹלֵף^{רנג}.

כְּשֶׁדָּרִים בְּבֵית אִשָּׁה וְקָטָן (אֲפֹלוּ הִגִּיעַ לְחֲנוּכָה) תְּדַלֵּיק הָאִשָּׁה
כִּיּוֹן שֶׁהִיא מְחַיֶּבֶת מַעֲקָר הַדִּין^{רנה}.

ז. גַּר

גַּר מְדַלֵּיק גְּרוֹת וְצָרִיף לְכַרְף, וְיָכוֹל לְכַרְף גַּם שֶׁעָשָׂה נְסִים
לְאַבוֹתֵינוּ^{רנו}.

רנג. ביה"ל ד"ה ולדידן

רנד. מ"ב ס"ק יד'

רנה. מ"ב ס"ק ט'

רנו. מ"ב ס"ק יד', והטעם כיון שהם בני אברהם שנקרא אב המון גויים.

פָּרָק י"ב

בְּרֻכּוֹת הַהֶדְלָקָה

סימן תרעו

א. הַבְּרֻכּוֹת

בְּלֵילָה הָרִאשׁוֹן מְבָרְךְ שְׁלוֹשׁ בְּרֻכּוֹת:

☞ "... אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַדְלִיק גַּר שֶׁל חֲנֻכָּה".

☞ "... שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבוֹתֵינוּ בְּיָמֵים הָהֵם בְּזְמַן הַזֶּה".

☞ "... שֶׁהִחְיֵנוּ וְקִיָּמְנוּ וְהִגִּיעְנוּ לְזְמַן הַזֶּה"^{יג}.

בְּשָׂאָר הַלֵּילוֹת מְבָרְךְ שְׁתֵּי בְּרֻכּוֹת: "לְהַדְלִיק" וְ"שֶׁעָשָׂה נְסִים"^{יד}.

וְאֵינוּ מְבָרְךְ "שֶׁהִחְיֵנוּ", אֲף עַל פִּי שֶׁכָּל יוֹם הַתְּחַדָּשׁ גַּם חֲדָשׁ

שֶׁהַשָּׁמֶן הַמְּשִׁיף לְדֹלֶק, מְכַל מְקוֹם אֵין מְבָרְכִים אֲלָא עַל זְמַן

הַתְּחִלַּת הַנֶּסֶם^{טו}.

ב. נֶסֶח הַבְּרֻכּוֹת

בְּבְרָכָה הָרִאשׁוֹנָה: לְדַעַת הַשְּׁלֶחֶן עָרוּף הַנֶּסֶח "לְהַדְלִיק גַּר

חֲנֻכָּה", אֲף בְּגִמְרָא וּבְכָל הַפּוֹסְקִים מוּבָא הַנֶּסֶח "לְהַדְלִיק גַּר

שֶׁל חֲנֻכָּה". וְהַמְהַרְשֵׁ"ל כָּתַב לוֹמַר "לְהַדְלִיק גַּר שֶׁלִּחְנֻכָּה"

בְּמִלָּה אַחַת, וְהַעוֹלָם אֵין נוֹהֲגִים כֵּן.

רנז. סעיף א'

רנח. סעיף ב'

רנט. מ"ב ס"ק ג'

בברכה השנייה אומרים "בימים ההם בזמן הזה", ולא "בימים
ההם ובזמן הזה"^{רס}.

בברכה השלישית אומרים "שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה"
ולא "... לזמן הזה", ועין בהערה^{רסא}.

ג. שכח לברך שהחינו

לא ברך "שהחינו" בלילה הראשון, וכבר פבו הנרות, יברך
בלילה השני כשמדליק הנרות או לכל הפחות כשהנרות עדין
דולקים, ואם לא ברך בלילה השני יברך בלילה שבו נזכר^{רסב}.

לא ברך שהחינו בכל הלילות וגם בלילה השמיני, מסתפק
השער הציוני^{רסג} אם יכול לברך בלילה השמיני לאחר שפבו
הנרות. צדדי הספק הם: האם מברכים שהחינו דוקא על
ההדלקה, ולפי זה אינו יכול לברך, או שעקר הברכה נתקנה
על הזמן של חנכה, שנעשו בו נסים ונפלאות, אלא שסמכו
זאת לכתחלה להדלקה, ולפי זה אם לא ברך בהדלקה יברך
אחר כך, ונשאר בצריף עיון.

ד. זמן הברכה

מברכים קדם ההדלקה כיון שצריף שיהיו כל הברכות עובר
לעשייתן = קדם קיום המצוה^{רסד}.

רס. מ"ב ס"ק א'

רסא. שם, ובמ"ב הוצאת "דרשו" הובא דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר וצ"ל לומר
"...לזמן הזה" וכן המנהג

רסב. סעיף א'

רסג. ס"ק ג'

רסד. רמ"א סעיף א' ומ"ב ס"ק ד'

שכח לברך הברכות והתחיל להדליק – אם עדין לא סיים הדלקת כל הנרות יכול לברך ולהמשיך להדליק שאר הנרות^{רסח}, ואם כבר סיים הדלקת כל הנרות והנרות עדין דולקים, יכול לברך "שעשה נסים" ו"שהחנינו", אבל לא יברך ברפת "להדליק"^{רסו}, כדין הרואה גר תנפה, שיתבאר לקמן סעיף ו' שמברך שתי ברכות אלו^{רסו}.

אם לא ברך וקדם שגמר להדליק כל הנרות כבו הנרות הראשונים (שאין צריך לחזור ולהדליקם אם רוצה לקיים רק את עקר הדין, כדלעיל פרק י' סעיף ד' ה'), אף על פי שממשיך להדליק את שאר הנרות לא יברך ברפת "להדליק", שאין מברכים ברכה זו על גרות הדור לבד, ומדין ברפת הרואה יכול לברך "שעשה נסים" (ו"שהחנינו")^{רסח}.

ה. הנרת הללו

לאחר ההדלקה נוהגים לומר "הנרת הללו אנו מדליקים על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות" וכו'^{רסט}, ואומר נסח זה מיד לאחר שהדליק גר ראשון (שהוא עקר ההדלקה) וגומר הדלקת שאר הנרות תוך כדי אמירת "הנרת הללו", אבל גם מי שאומרו לאחר הדלקת כל הנרות שפיר דמי^ר.

רסח. מ"ב שם

רסו. מ"ב ס"ק ד'

רסז. שעה"צ ס"ק ח'

רסח. שעה"צ ס"ק ה'

רסט. סעיף ד'

ער. מ"ב ס"ק ח'

בנסח "הנרת הללו" יש שלושים ושש תבות בלא המלים "הנרת הללו", והיננו הנרות הללו הם ל"ו, שסוף הנרות שמדליקים בחנכה הוא ל"ו.

ולכן לא יאמר "הנרת הללו קדש הם" אלא "הנרת הללו קדש" שאם יוסיף את המלה "הם" יהיו שלושים ושבע תבות ולא שלושים ושש.

בנסח המופיע לפנינו יש יותר מל"ו תבות (ולכן גם יכול לומר "הם"). בתבות "הנרת הללו" יש שמונה אותיות, רמז לשמונת ימי חנכה^{רעא}.

ו. הרואה גר חנכה

מי שאינו יכול להדליק גר חנכה (כגון ששהוא בספינה), ואין מי שידליק בביתו, וגם אינו יכול להשתתף בפרוטה בהדלקת אחר, בזמן שרואה גרות חנכה דולקים מברך ברפת "שעשה נסים", ובלילה הראשון גם ברפת "שהחנינו", וזה הנקרא בפי חז"ל ברפת הרואה^{ריב}.

יש מהפוסקים הסוברים שגם אם יש מי שמדליק בביתו, אם אינו מדליק בעצמו גר חנכה ואינו משתתף בפרוטה בהדלקת אחר יכול לברך ברפת הרואה.

ולהלכה נפסק שספק ברכות להקל ולא יברך באפן זה^{רעג}.

רעא. מ"ב שם

רעב. סעיף ג'

רעג. מ"ב ס"ק ג'

פָּרָק י"ג

סֵדֵר הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת

סימן תרעו

בְּסֵדֵר הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת יֵשׁ שְׁלוֹשׁ שְׂיטוֹת:

א. דַּעַת הַשְּׁלֶחֶן עָרוּף:

בְּלִילָה הֶרְאֵשׁוֹן יְדָלִיק אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי בְּיוֹתֵר.
 בְּלִילָה הַשְּׁנִי יוֹסִיף גַּר נוֹסֵף מִשְׁמַאל הַנֵּר שֶׁהִדְלִיק אֶתְמוֹל,
 וַיִּתְחִיל בְּנֵר הַשְּׁמַאֲלִי (הַחֲדָשׁ) וַיְדָלִיק אַחֵר כִּף אֶת הַנֵּר הַיְמָנִי
 שֶׁהִדְלִיק אֶתְמוֹל, וְכֵן בְּכָל לַיְלָה יוֹסִיף גַּר נוֹסֵף מִשְׁמַאל וַיִּתְחִיל
 בְּנֵר הַחֲדָשׁ וְאַחֵר כִּף יְדָלִיק אֶת הַנֵּרוֹת הַיְמָנִיִּים^{ע"ר}.

וְאִין חֲלוּק בְּזֶה אִם מְדָלִיק בַּיְמִין הַפֶּתַח (כְּגוֹן אִם אִין שָׁם
 מְזוּזָה) אוֹ בְּשְׁמַאל הַפֶּתַח אוֹ בְּחִלְל הַדְּלָת אוֹ בְּחִלּוֹן^{ע"ה}.

סֵדֵר הַהַדְּלָקָה בְּאֶפֶן זֶה עָדִיף מִהַטְּעָמִים דְּלֵהֲלָן:

1. שְׁמַקְּיִם דְּבָרֵי חַז"ל "כָּל פְּנוֹת שְׂאֵתָה פּוֹנֶה לֹא יִהְיוּ אֶלָּא
 דְּרָף יְמִין", וְהִינּוּ שְׂמֵתְחִיל בְּשְׁמַאל וּפּוֹנֶה לְיְמִין^{ע"ו}.
2. שְׂמֵתְחִיל לְהַדְּלִיק אֶת הַנֵּר הַחֲדָשׁ שֶׁהוּא מוֹרָה עַל הַגָּס,
 שֶׁהָרִי כְּכֹל שֶׁעָבְרוּ הַיְמִיִּם הָיָה הַגָּס גָּדוֹל יוֹתֵר^{ע"ז}.

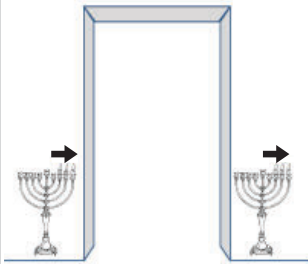

עדר. סעיף ה'

ערה. מ"ב ס"ק יא'

רעו. מ"ב ס"ק י'

רעז. סעיף ה'

וילפי זה בשעה שמדליק גרחיק עצמו לצד שמאל ויתחיל להדליק בגר השמאלי, ולא יעמיד עצמו מול המנורה ויתחיל בגר השמאלי, כיון שיכול להיות שיצטרף לדלג על גרות אחרים ויהא מעביר על המצוות^{רע"ב}.

ב. דעת המהרש"ל והגר"א :

לשונם של המהרש"ל והגר"א מתבארים בזמן שהדליקו בתוך הבית ליד הפתח, והניחו המנורה סמוך לפתח מבפנים. ובזמן שמדליקין בחוץ בפתח הבית, הדין יהא להפך.

בלילה הראשון ידליק את הגר הסמוך ביותר לפתח. בשאר הלילות :

אם הניח בצד שמאל של הפתח, והדליק בלילה הראשון את הגר הימני ביותר, בלילה השני ידליק את הגר הימני שהדליק אֶת־מול ואחר כך ידליק את הגר השמאלי, וכן בשאר הלילות.

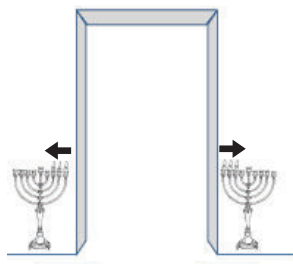
ואם הניח בצד ימין של הפתח, והדליק בלילה הראשון את הגר השמאלי ביותר, בלילה השני ידליק את הגר השמאלי שהדליק אֶת־מול ואחר כך ידליק את הגר הימני וכן בשאר הלילות^{רע"ט}.

סדר ההדלקה באפן זה עדיף מהטעמים דלהלן :

רע"ב. שם

רע"ט. מ"ב ס"ק ט'

1. שמתחיל להדליק את הנר שמנח בטפח הסמוך לפתח.
2. שמתחיל להדליק בגר ששהוא עקר המצוה ולא בגר ששהוא רק להדור^{רפ}.

טוב ונכון אם יכול לסדר את כל הנרות בתוך חלל הפתח, וכלן יהיו בטפח הסמוך לפתח^{רפא} (וכך גם יקיים גם דעת השולחן ערוך שידליק את הנר השמאלי וידליק משמאל לימין)^{רפב}.

ג. דעת הלבוש והט"ז:

בלילה הראשון ידליק את הנר הסמוך ביותר לפתח, ובשאר הלילות לעולם ידליק מימין לשמאל^{רפג}, ולשיטתם כל פנות שאפה פונה לא יהיו אלא דרך ימין הינו שיתחיל מימין^{רפד}.

והיגור^{רפה} שאם מדליק בשמאל הפתח, ידליק בלילה הראשון את הנר הימני ביותר הסמוך לפתח, ובשאר הלילות יתחיל בגר הישן ויפנה מימין לשמאל, ואם מדליק בימין הפתח ידליק

רפ. שעה"צ ס"ק י"ד

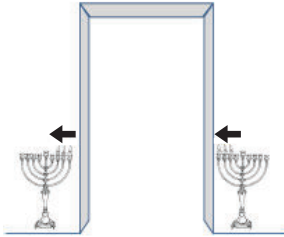
רפא. מ"ב ס"ק ט'

רפב. ואמנם ירויח את טפח הסמוך לפתח אך דין הדלקה בעיקר הנר לא יקיים.

רפג. ביה"ל ד"ה כדי

רפד. ט"ז ס"ק ז'

רפה. ביאור דבריו דלהלן לא נכתב בפירוש בדבריו אלא איירי באופן אחר, אך שיטתו דלהלן מתבארת בתוך דבריו.

בלילה הראשון את הנר השמאלי ביותר
 הסמוך לפתח, ובשאר הלילות יניח
 הנרות סמוך לפתח וידליק את הנר
 הקדוש ויפנה מימין לשמאל.

ד. להלכה:

אין נפקא מינא בעצם המצוה איך ינהג, שְׁהָרִי בְּכָל מְקוֹרָה
 יוצא לכלי עלמא, והמחלקת היא רק לכתחלה מאיזה מקום
 עדיף להדליק, ודעביד כמר עביד, ודעביד כמר עביד^{רפז}.

רפז. ביה"ל ד"ה כדי

פָּרָק י"ד

דין אַכְסָנאי

סימן תרעז

א. גְּדֵר אַכְסָנאי

אַכְסָנאי הנו אורח שמתאכסן בבית אחרים, שאינו יוצא ידי חובה בהדלקת בעל הבית. אולם אחד מבני הבית שבעל הבית מוציאוי ידי חובה בהדלקתו אינו נחשב כאכסנאי^{רפז}.

בחורים הלומדים מחוץ לביתם וישנים אצל בעל בית ואינם אוכלים שם בקביעות, דינם כאכסנאי^{רפח}.

אורח האוכל אצל בעל הבית בקביעות, וכן משרתים האוכלים אצל בעל הבית בקביעות, הרי הם נחשבים כבני ביתו של בעל הבית, ומעקר הדין אין צריכים להדליק בעצמם, אלא רק אם רוצים להיות כדין המהדרין^{רפט}.

ב. דין אַכְסָנאי כְּשֵׁאִין מְדַלֵּקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ

אַכְסָנאי שְׂיֹדֵעַ שֵׁאִין מְדַלֵּקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ:

אם יכול להדליק גר לבדו, עדיף שידליק בעצמו^{רצ}.

רפז. סעיף א'

רפח. מ"ב ס"ק א'

רפט. מ"ב ס"ק א'

רצ. מ"ב ס"ק ג'

אף אם אין לו אפשרות להדליק נר, ישפתף בהדלקה עם בעל הבית וישמע ממנו הברכות^א.

ג. דין אכסנאי שמדליקין עליו בביתו

אכסנאי שיודע בברור שמדליקין עליו בביתו, אינו צריך להדליק או להשפתף, שהרי יוצא ידי חובה בהדלקת אשתו אף כשנמצא במקום רחוק.

אף אם אינו יודע בברור שאשתו מדלקת, ידליק בעצמו או ישפתף עם בעל הבית, (ויכונן שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו, כדי שלא יהא ברכה שאינה צריכה^ב).

אם לא פון לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו, וכא לביתו ומצא שאשתו כבר הדליקה גרות, ידליק גם הוא גרות, אף דעת המגן אברהם שידליק בלא ברכה^ג.

ד. אפן ההשתתפות

אפן ההשתתפות עם בעל הבית:

נותן לבעל הבית פרוטה ועל ידי כך הוא מקנה לו חלק בשמן. אם בעל הבית מקנה לו חלק בשמן במתנה גם כן נחשב להשתתפות, אף צריך שיעשה הקנין באחת מדרכי הקנינים ואין די באמירה בלבד^ד.

רצא. סעיף א' ומ"ב ס"ק ד'

רצב. לבושי שרד על הט"ז ס"ק א'

רצג. מ"ב ס"ק ב'

רצד. מ"ב ס"ק שם, ושעה"צ ס"ק ט'

יֵשׁ מִהֶאֱחָרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ שְׁצָרֶיךָ בְּעַל הַבַּיִת לְהוֹסִיף מְעַט שֶׁמֶן
 יוֹתֵר מִמָּה שֶׁרָגִיל לְהַדְלִיק, בְּשִׁבִיל הָאוֹרֶחַ^{רצ"ה}.

וְצָרֶיךָ שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּת בְּשֶׁמֶן תִּהְיֶה בְּאֶפֶן שֶׁבְּכָל לַיְלָה יִדְלִיק
 בְּעַל הַבַּיִת בְּשֶׁמֶן הַמְּשַׁתֵּף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׂיִדְלִיק לַיְלָה בְּשֶׁמֶן
 שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת וְלַיְלָה בְּשֶׁמֶן שֶׁל הָאוֹרֶחַ^{רצ"ו}.

ה. יֵשׁ לְאַכְסְנָאֵי פֶתַח בְּפָנֵי עֲצָמוֹ

אִם יֵשׁ לְאַכְסְנָאֵי פֶתַח בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, חַיֵּב לְהַדְלִיק בְּאוֹתוֹ הַפֶּתַח
 גֵּרוֹת אֶף אִם מְדַלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד שֶׁיִּבְאוּ לְחֲשֹׁדוֹ
 שֶׁלֹּא הִדְלִיק גֵּרוֹת^{רצ"ז}, כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל פָּרָק ג' סְעִיף ז', שֶׁיֵּשׁ
 לְהַדְלִיק גֵּרוֹת בְּכָל הַפֶּתָחִים מִפְּנֵי הַחֲשָׁד.

גַּם בְּאֶפֶן שֶׁהִפְתַּח פֶּתוּחַ בְּאוֹתוֹ צַד שָׁבוּ בְּעַל הַבַּיִת מְדַלִּיק
 גֵּרוֹתָיו, מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְחֲשֹׁשׁ שֶׁמָּא יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן אוֹרֶחַ
 וַיֵּאמְרוּ שֶׁלֹּא הִדְלִיק גֵּרוֹת^{רצ"ח}.

בְּאֶפֶן זֶה שֶׁמְדַלִּיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ וְכָל הַהֲדַלְקָה הִיא מִפְּנֵי הַחֲשָׁד,
 יֵשׁ מִהַפּוֹסְקִים שֶׁפָּסְקוּ שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ, כִּינּוֹן שֶׁלֹּא תִקְנוּ בְּרֻכָּה
 כְּשֶׁמְדַלִּיק מִפְּנֵי הַחֲשָׁד^{רצ"ט}, וַיֵּשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁיִּכּוֹל לְכַרְךָ וְאֵינּוּ דוֹמָה
 לְכָל אֶפְנֵי הַדְּלָקָה מִפְּנֵי הַחֲשָׁד^ש.

רצה. סעיף א' ומ"ב ס"ק ג', ובקונטרס נר שמואל כתב דלכאורה יעשה פתילות עבות
 דהרי י"א שאין שום ענין בהדלקה יותר מחצי שעה.

רצו. ביה"ל ד"ה להשתתף

רצו. סעי' א' ומ"ב ס"ק ה'

רחצ. מ"ב ס"ק ו'

רצט. מ"ב ס"ק ח'

ש. שעה"צ ס"ק ט"ז והטעם שבכל חצר שמדליק מפני החשד כבר הדליק בברכה בהדלקתו
 הראשונה, אבל באכסנאי שאינו מברך כלל מחויב להדליק בברכה

ו. המקום הקובע בשמדליק מפני החשד

השלחן ערוך פסק שאכסנאי מדליק מפני החשד כמבאר בסעיף ה', גם באפן שנמצא בבית רק לשנה ואלו אכילתו על שלחן בעל הבית. מכל מקום הוא מחיב להדליק ונדליק במקום שישיש, שישיש לו בית מיחד לשנה והעולם רואים שנקנס ויוצא שם, יבואו לחשדו שאינו מדליק כלל^{שא}.

והוסיף הרמ"א דבזמן שמדליקין בפנים, שפרסום הנס אינו לעוברי הדרך אלא לבני הבית, נדליק במקום אכילתו, שהרי מקום אכילתו הוא העקר, וחשד מבני הבית ליכא, שהרי הם רואים שמדליק במקום אכילתו.

ז. החשד בזמן שמדליקין בפנים

יש מהפוסקים שסוברים שבזמן שמדליקין בפנים ועקר פרסומי נסא הוא לבני הבית שבפנים, מחיב האכסנאי להדליק ואינו יכול לסמוך על הדלקת אשתו שמדלקת בביתו, כיון שבני הבית שהוא שם אינם יודעים שהדליקו עליו בביתו ויבואו לחשדו שאינו מדליק גרות.

וגם השתתפות בפרוטה עם בעל הבית לא תועיל, שיפיון שנוהגים שכל בני הבית מדליקין (כדין המנהגין שכל אחד מבני הבית מדליק כדלעיל פרק ב' סעיף ב' ג') והוא אינו מדליק, יבואו לחשדו שאינו מדליק.

שא. סעיף א'

והמגן אברהם הכריע שרק אם יש לו חדר בפני עצמו ואוכל שם (שנראה בבית בפני עצמו), יש להחמיר לחיבו להדליק מפני החשד, אבל אם אין לו חדר בפני עצמו אין להחמיר שידליק מפני החשד^{טב}.

ח. הסוּעַד אֶצֶל חֲבֵרוֹ בְּאֶקְרָאֵי

הסוּעַד אֶצֶל חֲבֵרוֹ בְּאֶקְרָאֵי וְיֵשׁ לוֹ בַּיִת בְּאוֹתָהּ הָעִיר, אֵין יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּבֵית חֲבֵרוֹ, אֶלָּא מִחֵיב לִילֵף לְבֵיתוֹ וּלְהַדְלִיק שָׁם, (גַּם בְּזֶמַן שְׂמַדְלִיקִין בַּפְּנִים).

וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַדְלִיק, תְּדַלֵּק אֶשְׁתּוֹ עָלָיו בְּבֵיתוֹ, וּמִפְּלֵ מְקוֹם מְצוּהָ בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשִׁלוּחוֹ^{טג}.

אִם הוֹלֵךְ לְבֵית חֲבֵרוֹ לְאָכֹל וְלִישֵׁן כָּל שְׂמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה, אִף אִם אוֹכֵל בְּבֵיתוֹ סְעוּדָה אַחַת בַּיּוֹם, יְדַלֵּק בְּבֵית שְׂאוֹכֵל וְיִשֵּׁן שָׁם בְּלִילָה^{טד}.

ט. אֶכְסְנָאֵי הַמִּתְאַכְסֵן בְּמְקוֹם שְׂאִין שָׁם יְהוּדִים

אֶכְסְנָאֵי הַנִּמְצָא בְּמְקוֹם שְׂאִין שָׁם יְהוּדִים וּמְדַלִּיקִין עָלָיו גֵּר חֲנֻכָּה בְּבֵיתוֹ, נִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם יְדַלֵּק גֵּרוֹת חֲנֻכָּה.

דַּעַת הַמְּרַדְכֵי שְׂחֵיב לְהַדְלִיק וּלְבָרוּךְ, פִּינּוֹן שְׂשׁוּבֵר שְׁחוּץ מִחוּבַת הַדְּלָקַת גֵּר חֲנֻכָּה מִחֵיב גַּם לְרְאוֹת גֵּר חֲנֻכָּה, וְאִם אֵין שָׁם יְהוּדִים שְׂיִדְלִיקוּ גֵרוֹת מִחֵיב מְדִינָא לְהַדְלִיק בְּעַצְמוֹ וְלֹא לְסַמֵּךְ עַל כֶּף שְׂמַדְלִיקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ^{טו}.

טב. מ"ב ס"ק ז'

טג. מ"ב ס"ק י"ב

טד. ביאה"ל ד"ה במקום שאוכל

טו. שו"ע - רמ"א סעיף ד'

דעת שאר הפוסקים שאין חיוב לראות גרות דולקים, ולכן אם מדליקין עליו בביתו אין צריך להדליק ובנדאי לא יברך על כף^ש.

ובדעת השלחן ערוך כתב המשנה ברורה שיש סתירה בדבריו, והכריע להלכה שלא יברך^ט.

י. הרוצה להחמיר להדליק בכרכה

אכסנאי שמדליקין עליו בביתו ורוצה להדליק בכרכה, נחלקו הפוסקים אם יש אפן שיכול לעשות כן.

דעת הרמ"א שיכול לבנון במחשבה קדם שעת ההדלקה שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו, ואז תחול עליו חובת הדלקה וצריך להדליק בכרכה^ט.

ויש פוסקים הסוברים שלאחר שחז"ל פטרוהו מלהדליק (בגלל הדלקת אשתו) אין יכול לומר שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו, ולא יועיל מה שיכונן שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקתה^ט.

ולמעשה אין למחות ביד הנוהג כן ומדליק בכרכה, בין שהרבה אחרונים הכריעו שיכול לברך, ומכל מקום עדיף שלא יברך בעצמו אלא ישמע הברכות מאחר ויכונן לצאת בכרכתו ויענה אמן וידליק גרותיו.

שו. מ"ב ס"ק י"ד

שו. מ"ב שם ועיי' בשעה"צ ס"ק כ"א שהביא דברי המאמר מרדכי המיישב בדוחק

שה. סעיף ד' ומ"ב ס"ק ט"ו

שט. מ"ב ס"ק ט"ז

כְּמוֹ כֵּן יָכוֹל לְהַדְלִיק לְפָנָי הַזְּמַן שְׁאֲשֵׁתוֹ מְדַלֶּקֶת (כְּגוֹן שִׁדְדִיק
לְפָנָי מְעָרִיב וְאֲשֵׁתוֹ תְּדַלִּיק אַחֲרַי מְעָרִיב וְכַדוּמָה) וְיִדְלִיק
בְּבִרְכָה^ש.

שי. שם

פָּרָק ט"ו

דין נותר השמן שפּנר

סימן תרעז

א. הנותר מן השמן

אם נתן פּנר שמן רק פּשעור ההדלקה וכּכה בּאמצע ונותר שמן, הרי כּל השמן הנותר הקצה למצותו ואסור להנות ממנו וצריך לבצרו^{שי"א}.

אבל יכול להשתמש בו להדלקת גרות חנכה למחרת^{שי"ב}.

ב. הנותר מן השמן ביום השמיני

הנותר מן השמן לאחר שהדליק את הגרות ביום השמיני, ואין יכול להשתמש בו למחרת, הדין תלוי:

אם נתן פּנר שמן רק פּשעור ההדלקה, הרי כּל השמן הנותר הקצה למצותו וצריך לבצרו^{שי"ג}.

אם נתן פּנר שמן יותר משעור ההדלקה, והתנה שמותר השמן? זה חליו, ונותר מהשמן לאחר שדלק פּשעור, יכול להשתמש בנותר השמן לחליו.

שי"א. סעיף ד'

שי"ב. מ"ב ס"ק י"ז

שי"ג. סעיף ד'

אם נתן בנר שֶׁמֶן יותר מִשְׁעוֹר הַהֲדָלָקָה בְּסֵתֶם וְלֹא הִתְנָה כְּלוּם, וְנוֹתֵר מִהַשְׁמֵן לְאַחַר שְׁדָלַק בְּשִׁעוֹר נִתְבָּאֵר לְעִיל פְּרָק ה' סעיף ז' ד', וְדַעַת רַב הַפּוֹסְקִים שֶׁמֶתֵר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּנוֹתֵר הַשְׁמֵן לְחֵלִין, אִךְ יֵשׁ פּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים שֶׁהִקְצָה כָּל הַשְׁמֵן לְמִצְוֹתוֹ וְצָרִיךְ לְבַעְרוֹ^{ש"י}.

שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁאָר בְּצִלּוֹחֵית (בַּבְּקָבוּק) לֹא נֶאֱסָר, וּמִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ לְחֵלִין^{ש"ט}.

אם כָּבֵה הַנֵּר בְּלֵילָה הַשְּׁבִיעִי בְּתוֹךְ הַזְּמַן, וְהוֹסִיף עֲבוּר הַדְּלָקָת הַלֵּילָה הַשְּׁמִינִי שֶׁמֶן אֶפְלוּ יוֹתֵר מִכִּפֵּי מִצְוֹתוֹ, וְדָלַק בְּשִׁעוֹר וְנוֹתֵר שֶׁמֶן בְּנֵר, יֵהָא אָסוּר לְכֻלֵּי עֲלָמָא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֶׁמֶן שֶׁנּוֹתֵר בֵּינָן שְׂוֵדָאֵי יֵשׁ בוֹ תַעֲרֻכַת שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁל הַלֵּילָה הַשְּׁבִיעִי שֶׁבְּתוֹךְ זְמַן הַמִּצְוָה^{ש"ט}.

ג. אִפֵּן הַבְּעוֹר

מוֹתֵר הַשְׁמֵן שֶׁאָסוּר לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ, צָרִיךְ לְבַעְרוֹ עַל יְדֵי שִׁיעוּשָׁה מְדוּרָה וְיִשְׁרָפְנוּ בְּפָנָי עֲצֻמוֹ^{ש"י}, וְאָסוּר לְהַנִּיחוֹ לְשָׁנָה הַבְּאָה כְּדֵי לְקַיֵּם בוֹ מִצְוֹת גֵּר חֲנֻכָּה, בֵּינָן שְׁחוּשָׁשִׁים לְתַקְלָה שְׂמָא יָבוֹא לְאֶכְלוֹ בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנָה, וְאִם אֵם יִנִּיחֵנוּ בְּכֻלֵּי מְאוּס שְׂאִין חֲשֵׁשׁ שְׂמָא יֵאֲכֻלְנוּ, מִכָּל מְקוֹם חוּשָׁשִׁים שְׂמָא יָבֵא לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי הַדְּלָקָה לְצָרִיךְ חֵלִין^{ש"ח}.

ש"י. מ"ב ס"ק י"ח

ש"ט. ביאור"ל ד"ה הצריך

ש"ט. ביאור"ל ד"ה מן השמן

ש"י. סעיף ד'

ש"ח. מ"ב ס"ק י"ט

ד. נתערב מותר השמן בשמן אחר

אם נתערב מותר השמן שאסור בהנאה עם שמן אחר של חלין, יש בזה דין של תערובת אסור והתר שבטל בששים, דהינו שאם יש כמות של פי ששים שמן של התר כנגד השמן של אסור הרי הוא מתבטל ומותר להשתמש בו.

אם אין ששים כנגד שמן האסור ורוצה להוסיף לאחר שנתערב עוד שמן של התר כדי שיהא פי ששים כנגד האסור, הביא השלחן ערוך דעות הפוסקים האוסרים^ט, אף יש דעות המתירין באסור דרבנן להוסיף עליו מההתר כדי לבטלו^כ.

שיט. סעיף ד'

שכ. מ"ב ס"ק כ'

פָּרָק ט"ז

הַדְּלֵקַת גְּרוֹת בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת

סימן תרעה תרעט תרפא

א. גַּר שַׁבָּת וְגַר חֲנֻכָּה - מַה קּוֹדֵם

מִי שְׂאִין יָדוֹ מִשְׁנֵגַת לְקִנּוֹת גַּם גַּר שַׁבָּת וְגַם גַּר חֲנֻכָּה יִקְנֶה גַּר שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁגַּר שַׁבָּת תִּקְנֶה חַו"ל לְצַרְךָ שְׁלוֹם בַּיִת (שְׁמֻצְטֵעִים לֵישֵׁב בַּחֲשׂוֹן^{שכ"א}) וְהוּא חָשׁוּב יוֹתֵר מִגַּר חֲנֻכָּה שֶׁתִּקְנֶהוּ לְפָרְסוּמֵי נֶסֶא^{שכ"ב}.

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַנּוֹהֲגִים לְהַדְּלִיק גְּרוֹת חֲנֻכָּה עַל הַשְּׁלֶחֶן בְּתוֹךְ הַבַּיִת, מֵתֵר לָהֶם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ [בְּשַׁעַת הַדְּחָק] בְּגְרוֹת חֲנֻכָּה, וְלִכֵּן אִם אֵין יָדוֹ מִשְׁנֵגַת לְקִנּוֹת גַּר שַׁבָּת וְגַר חֲנֻכָּה, יְדְלִיק גְּרוֹת חֲנֻכָּה וַיִּנְיַחֵם עַל הַשְּׁלֶחֶן וַיִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָם הַגְּרוֹת גַּם לְסַעוּדַת שַׁבָּת. וְרַב הָאֲחֻרוּזִים חוֹלְקִים, וְסוֹבְרִים שְׂאֵף בְּזִמְן שֶׁמְדְלִיקִים בְּפָנִים אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹרָם, וְלִכֵּן אִם אֵין יָדוֹ מִשְׁנֵגַת אֲלֵא רַק לְגַר אֶחָד יְדְלִיק אֶת הַגֵּר הַיְחִיד שֵׁיֵשׁ לוֹ לְגַר שַׁבָּת^{שכ"ג}.

לְכַתְּחֵלָה טוֹב וְרְאוּי לְהַדְּלִיק לְפָחוֹת שְׁנֵי גְרוֹת לְכַבּוֹד שַׁבָּת, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי גְרוֹת בְּלִבָּד, יְדְלִיק גַּר אֶחָד לְשַׁבָּת וְגַר אֶחָד לְחֲנֻכָּה, בִּיּוֹן שֶׁבְּשַׁעַת הַדְּחָק מִסְפִּיק גַּר אֶחָד^{שכ"ד}.

שכ"א. תרעט' מג"א ס"ק א'

שכ"ב. תרעט' סעי' א'

שכ"ג. תרעט' מ"ב ס"ק ב'

שכ"ד. תרעט' מ"ב ס"ק א'

ב. גר חנכה ויזן לקדוש והבדלה - מה קודם

מי שיש לו גר לשבת, אבל אין ידו משגת לקנות גם גר חנכה וגם יזן לקדוש או להבדלה, חלוק הדין אם יש לו פת או אין לו פת שכי.¹

אם יש לו פת, שיכול לקדש על הפת, יקנה גר נוסף לחנכה, כיון שבהדלקת גרות חנכה מקיים פרוסומי נסא, ועוד שהרי מעקר הדין יכול לצאת ידי חובת קדוש על הפת וחובת הבדלה כשמבדיל בתפלה שכי.

ואם אין לו פת, קניית הפת קודמת [דמקיים בזה מצות קדוש ועיקר סעודת שבת, ועוד דיש אומרים דחייב אכילת פת בשבת ובציעה על לחם משנה הוא מדאורייתא שכי].

ג. גדליק גר חנכה לפני גר שבת

גדליקו הפוסקים אם לאחר הדלקת גרות שבת מתר לעשות מלאכה האסורה בשבת או לא שכי.

בערב שבת גדליקין גר חנכה בכרחה ואחר כך גדליקין גר שבת, והטעם, כיון שחששו לדעת הפוסקים שאי אפשר לעשות מלאכה לאחר שהדליקו גרות שבת שכי.

אם הדליק גרות שבת ואחר כך נזכר שלא הדליק גרות חנכה, יש בזה חלוק בין איש לאשה: איש ששכח יכול להדליק גרות

שכה. תרעט' סעיף א' ומ"ב ס"ק ב'

שכו. תרעט' מ"ב ס"ק ו'

שכו. תרעט' ט"ז ס"ק ב' ומ"ב סי' רס"ג ס"ק ט' ובבאוה"ל ד"ה אין

שכה. תרעט' מ"ב ס"ק א'

שכט. תרעט' שו"ע רמ"א סעי' א'

חנכה, בין שסומכים על רב הפוסקים הסוברים שמתר לצשות מלאכה לאחר הדלקת נרות שבת.

אבל אשה ששכחה אינה יכולה להדליק אחר כך נרות חנכה, בין שהמנהג שמתמא מקבלת שבת בהדלקת נרות שבת, ולכן תאמר לאחר להדליק בשבילה, והמדליק יברך ברכת "להדליק" והאשה תברך "שעשה נסים" ו"שהחינו" של.

ד. זמן הדלקת הנרות בערב שבת

זמן הדלקת הנרות אפלו בערב שבת הוא לא לפני פלג המנחה [שעה ורבע זמניים לפני הלילה].

וצריך להדליק נרות ארפים או שיתן בנר שמן בשעור שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. ואם אין לו נרות ארפים כל כך ידליק לפחות גר אחד ארוך בשעור הנ"ל.

ה. זמן תפלת מנחה בערב שבת

נכון לכתחלה להתפלל מנחה קדם שידליק שלא.

והטעם, שאם יתפלל מנחה לאחר הדלקת הנרות, יהיה נראה קצת פתתי דסתרי, שהרי מה שמדליק בעוד היום גדול הוא בין שסומך על הקלא שמפלג המנחה נחשב כלילה, ואם בן איף יכול להתפלל מנחה לאחר שכבר נחשב כלילה שלב.

של. תרעט' מ"ב ס"ק א'
שלא. תרעט' מ"ב ס"ק ב'
שלב. תרפא' שעה"צ ס"ק ז'

אף אם אינו יכול להתפלל קדם [כגון שחושש שיפסיד זמן
ההדלקה ונדליק מאחר מדי או שלא ימצא מנזן לפני
ההדלקה^{שלג}] יכול גם להתפלל לאחר ההדלקה^{שלד}.

ו. הבדלה על גר חנפה

בהבדלה במוצאי שבת אין להשתמש בגר חנפה, שהרי אסור
להשתמש באור הנרות, ובהבדלה חייבים להנות מהאור - שהרי
אין מברכים על הגר עד שיאותו לאורו^{שלח}.

יכול לברך על גר הבדלה ולכבותו, ואחר כך להשתמש בו
לגר חנפה, ויש בזה מעלה, כיון דעביד ביה תדא מצוה ליתעביד
ביה מצוה אחריתי.

למעשה אלו הנוהגים שקדם מדליקין גר חנפה ואחר כך
מבדילין במבאר לקמן סעיף ז' אינם יכולים לקיים מעלה זו^{שלז}.

ז. סדר ההדלקה במוצאי שבת

נחלקו האחרונים אף נדליק במוצאי שבת, אם נדליק נרות
חנפה ואחר כך יבדיל או יבדיל ואחר כך נדליק.

הטעם של הסוברים שידליק ואחר כך יבדיל הוא:

1. כדי שיתעבב בהוצאת השבת כמה שיותר^{שלז}.

שלג. תרפא' אליהו רבה

שלד. תרפא' שעה"צ ס"ק ז'

שלה. תרפא' סעי' א'

שלו. תרפא' מ"ב ס"ק א'

שלז. ואע"פ שכבר עשה מלאכה בהדלקת הנר דימה אותו הא"ר (ס"ק א') להדלקת הנר
לברכת מאורי האש שאע"פ שמדליק הנר מ"מ כל זמן שלא הבדיל עדיין יש בו ריח
קדושת שבת.

2. בהדלקה יש פּרְסוּמֵי נֶסָא וּפְרְסוּמֵי נֶסָא קוּדָם לְדִינֵים אַחֲרֵים].

הטעם של הסוברים שִׁבְדִּיל וְאַחַר כֵּן יִדְלִיק גְרוֹת תְּנַכָּה הוּא:
כִּיּוֹן שִׁתְדִיר [הַבְּדִלָה] וְשִׂאִינוּ תְדִיר [גַּר תְּנַכָּה] – תְדִיר קוּדָם שׁלֵה.

הַשְּׁלָחַן עֲרוּף פּוֹסֵק שֶׁקֶדֶם יִדְלִיק וְיֹאמֵר "וַיִּתֶּן לָךְ", וְאַחַר כֵּן
יְבַדִּיל, וְהוֹסִיף הָרַמְ"א, דְּכָל שֶׁכֵּן בְּבֵית שִׁיְדִלִיק קִדָּם הַבְּדִלָה,
שֶׁהָרִי מִמִּילָא כָּבֵר הַבְּדִיל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שׁלֵט.

וְאִם שָׂכַח לֹאמַר "אַתָּה חוֹנְנֵתָנוּ", יֹאמֵר "בְּרוּךְ הַמְּבַדִּיל..." לְפָנֵי
הַהַדְלָקָה.

הַכְרַעַת הַמְּשַׁנָּה בְּרוּרָה: בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֵין לְשִׁנוֹת הַמְּנַהֵג שְׁנֵהֲגוּ
שֶׁקֶדֶם מְדִלִיקִין וְאַחַר כֵּן מְבַדִּילִין, וּבְבֵית דְּעַבִּיד כְּמַר עַבִּיד
וְדְעַבִּיד כְּמַר עַבִּיד שׁמ.

שלח. תרפא' מ"ב ס"ק ב' ג' וביה"ל

שלט. תרפא' סעי' ב'

שמ. תרפא' מ"ב ס"ק ג'

פָּרָק י"ז

תּפִּלוֹת בְּחֲנֻכָּה

סימן תרפב תרפג

א. תְּקִנַּת "עַל הַנְּסִים"

בְּכָל שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה תִּקְנוּ חז"ל לומר בתפלה ובברכת המזון
 "עַל הַנְּסִים... בְּיָמֵי מַתְתִּיָּהוּ"^{שמא}.

עַקֵּר חֲנֻכָּה הוּא הוֹדָאָה עַל הַנְּסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּיָמֵי הַחֲשׁמוֹנָאִים,
 וְלָכֵן תִּקְנוּ לומר תוספת זו בברכות ההודאה, שֶׁהֵן: בְּתַפְלָה –
 בְּרַכַּת "מוֹדִים", וּבְבִרְכַּת הַמְּזוֹן - בְּרַכַּת הָאָרֶץ ("נֹודָה לְךָ")
 שִׁמְב.

אוֹמְרִים אוֹתָהּ גַּם בְּתַפְלַת הַמוֹסְפִין בְּחֲנֻכָּה (בְּשַׁבַּת וּבְרֵאשׁ
 חֹדֶשׁ טִבַּת)^{שמג}.

וְאֵף שֶׁתּפִּלוֹת הַמוֹסְפִין אֵינָן מִחַמַּת יְמֵי הַחֲנֻכָּה אֲלָא מִחַמַּת
 קְרִבְנוֹת הַמוֹסְפִין שֶׁהֵיוּ מְקַרְיָבִים בְּשַׁבַּת וּבְרֵאשׁ חֹדֶשׁ, מִכָּל
 מְקוֹם כִּיּוֹן שֶׁחֲיָבִים לְהַתְּפִיל בְּיוֹם זֶה אַרְבַּע תּפִּלוֹת תִּקְנוּ לומר
 בְּכָל הַתּפִּלוֹת "עַל הַנְּסִים"^{שמג}.

שמא. תרפב' סעיף א'

שמב. תרפב' מ"ב ס"ק ב'

שמג. תרפב' סעיף ב'

שמד. תרפב' מ"ב ס"ק ב'

בברכת מעין שלוש (על המתיקה) לא תקנו חז"ל לומר "על הנסים" שמה.

ב. שכח לומר "על הנסים"

שכח לומר "על הנסים", בין אם שכח בתפלה ובין אם שכח בברכת המזון, אינו חוזר, משום שחנכה אינו מדאורייתא שמו.

גם בשבת חנכה – שחייבים לאכל סעודה מקמת השבת – אם שכח לומר "על הנסים" לא יחזר שמו.

אם נזכר לפני שאמר את שם ה' בברכה "ברוך אתה... ה'" – בין בברכת המזון ("על הארץ ועל המזון") ובין בתפלה ("הטוב שמך"), אומר "על הנסים" (וממשיך את המשך הברכה) שמה.

אם נזכר לאחר שאמר שם ה', אומר דרך בקשה כדלהלן:

בברכת המזון: כשמגיע ל"הרחמן" יאמר "הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו..." שמת.

בתפלה: יאמר דרך בקשה ["הרחמן יעשה לנו..."] לאחר שישגמר להתפלל, קדם "יהיו לרצון" [השני] ש.

שמה. שם

שמו. תרפב' סעיף א' ובמ"ב ס"ק ג'

שמו. תרפב' מ"ב ס"ק ג'

שמה. תרפב' סעיף א'

שמת. תרפב' רמ"א סעיף א'

שנ. תרפב' מ"ב ס"ק ד'

בראש חודש טבת הקל בתנקה, אם שכח "על הנסים" בברכת המזון ואומר "הרחמן יעשה לנו נסים", יאמרו לאחר "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה", דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ש^{נא}.

ג. נסח תפלת "על הנסים"

דקדק המשנה ברורה בנסח תפלת "על הנסים" לאמרו בתקונו כדלהלן:

✽ "ועל הנסים" עם ו"ו החבור [שהוא המשך לברכת "מודים" שהיא הודאה] ש^{נב}.

✽ "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל", ולא "כשעמדה עליהם מלכות..." כיון שפבר אומרים "על עמך ישראל" ש^{נג}.

✽ "להשפיתם תורתך" ולא "להשפיתם מתורתך", כיון ש"מתורתך" משמע רק חלק מהתורה, והיונים רצו להשפית מהם את כל התורה ש^{נד}.

✽ "וקבעו שמונת ימי חנכה אלו" ש^{נה} ולא "שמונת ימים אלו", כיון שיש להזכיר חנכה כמו שמזכירים בכל חג "את יום חג פלוני" ש^{נו}.

שנא. תרפב' מ"ב ס"ק ה'

שנב. תרפב' מ"ב ס"ק א'

שנג. תרפב' מ"ב ס"ק ח'

שנד. שם

שנה. שם

שנו. תרפב' מג"א ס"ק א'

✽ בסיום תפילת "על הנסים" יש המבקשים "כשם שעשית [גם ופלא כן עשה עמָהֶם...]" וכתב השלחן ערוך שאין אומרים כן, ויש שאומרים^{שנו}.

וְכַתֵּב הַמְשָׁנָה בְּרוּרָה שֶׁהֵטַעַם שֵׁיִשׁ שָׁאִין אֹמְרִים אוֹתָהּ, בִּיּוֹן שֶׁתְּפִלַּת "כְּשֵׁם..." בָּאָה בַלְשׁוֹן עֲתִיד, וְאֵלּוּ "עַל הַנְּסִים" שֶׁהִיא הוֹדָאָה נֶאֱמָרֶת בַּלְשׁוֹן עֶבֶר.

וְאֵין הֵטַעַם מְשׁוּם שָׁאִין מְבַקְשִׁים בְּקִשׁוֹת בְּג' בְּרִכּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת וְאַחֲרוֹנוֹת, שֶׁהָרִי רַק בְּקִשָּׁה פְּרֻטִית אֵין לְבַקֵּשׁ, וְנִסַּח זֶה הוּא בְּקִשָּׁה לְרַבִּים^{שנח}.

לְמַעַשָּׂה הַכְּרִיעַ הַמְשָׁנָה בְּרוּרָה דְעֵבִיד כְּמַר עֵבִיד וְדְעֵבִיד כְּמַר עֵבִיד.

ד. אֲמִירַת הַלֵּל בַּחֲנֻכָּה

בְּכֹל שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה תִקְנוּ חז"ל לומר הַלֵּל שְׁלֵם^{שנט}.

וְהֵטַעַם, לְפִי שֶׁבְּכֹל יוֹם נַעֲשֶׂה גַם נוֹסֵף [שֶׁפֶךְ הַשֶּׁמֶן שֶׁמְצָאוּ עַדִּין דְּלִקָּה]^ס.

לְאַחַר אֲמִירַת הַהֵלֵל אֹמְרִים חֲצִי קְדִישׁ^{סא}, וּכְרָאֵשׁ חֲדָשׁ טַבַּת שְׁמֵתְפַלְלִים מוֹסֵף אֹמְרִים קְדִישׁ שְׁלֵם.

שנו. תרפב' מ"ב ס"ק ז'

שנח. תרפב' מ"ב ס"ק ז'

שנט. תרפג' סעיף א'

סס. תרפג' מ"ב ס"ק א'

שסא. שם

אָבֵל בְּתוֹךְ ז' יָמִים אֵין אוֹמֵר הַלֵּל, וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה הֵבִיא דְּעוֹת
 חוֹלְקוֹת אִם בְּבֵית הָאָבֵל יֹאמְרוּ הַמְתַּפְּלָלִים הַלֵּל^{סב}.

ה. תְּפִלוֹת שְׂאִין אוֹמְרִים בְּחֲנֻכָּה

יְמֵי הַחֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הַלֵּל וְהוֹדָאָה, וְלָכֵן אֵין אוֹמְרִים בְּיָמִים אֵלוֹ
 הַתְּפִלוֹת דִּלְהֵלֵן:

✽ תְּחִנוּן ✽ "לְמַנְצָח" ✽ "צְדָקְתְּךָ צְדָק" וְכוּ' בְּשִׁבְתְּ בְּמִנְחָה,
 ✽ צְדוּק הַדִּין שְׂאוּמְרִים לְאַחַר קְבוּרָה^{סג}.

וּבְשָׁנֵי וַחֲמִישֵׁי: ✽ "א-ל אֶרֶךְ אַפַּיִם" שְׂאוּמְרִים לְפָנֵי קְרִיאַת
 הַתּוֹרָה ✽ "יְהִי רְצוֹן" שְׂאוּמְרִים לְאַחַר הַקְּרִיאָה^{סד}.

ש.סב. שם

ש.סג. תרפג' רמ"א סעיף א'

ש.סד. תרפג' מ"ב ס"ק א'